

evangélikus

81. évfolyam, 9. szám
2016. március 6.

élet

Kéthetente me

Láttatni a láthatatlant

Interjú Horváth Lilivel

23. oldal

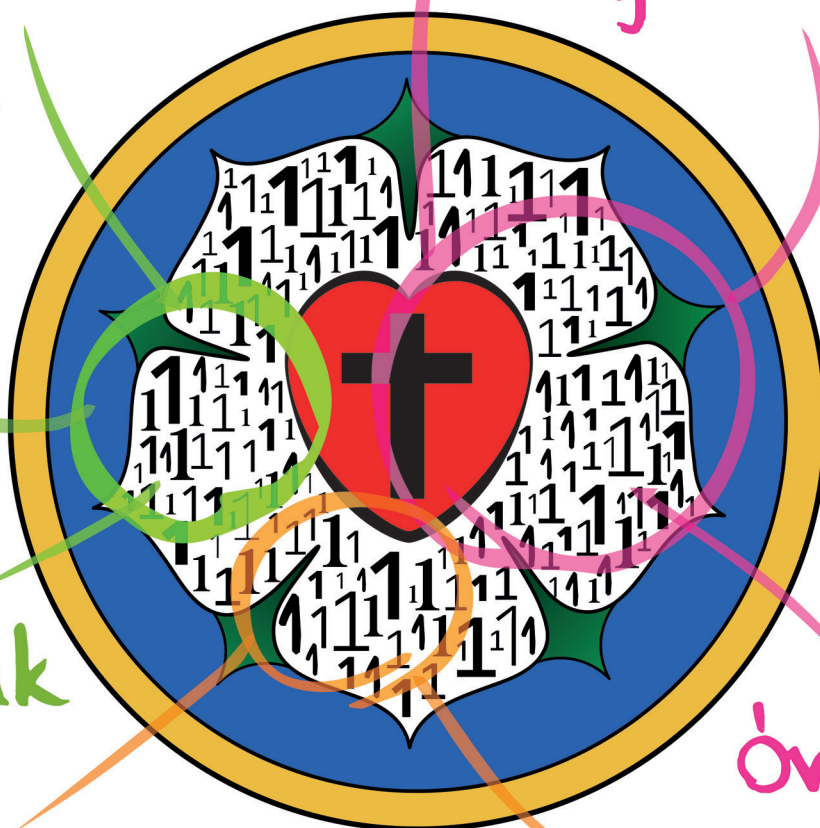
SEGÍTSÉN EGYHÁZI 1%-ÁVAL IS!

rászoruló családok

fogyatékkal
élők

hajléktalanok

idősek

iskolák

óvodák

gyülekezetek/
közösségek

bántalmazott anyák
és gyermekeik

egy százalék
LÁTHATÓAN EVANGÉLIKUS

Egymillió Bibliát Kubába!

Több mint százötven esztendeje él a kanadai és amerikai asszonyok által elindított imamozgalom. Kezdetben csupán saját lelkeséikért, gyülekezeteikért

könyörögtek. Ám hamar felismerték, hogy Krisztus népének mindenütt, határokon átívelve is szüksége van a megújulásra, erősödére a hitben, a keresztény testvérek támogató szeretetére.

Ahol a szavak tettekké válnak

„Szerettem volna ennek a gyülekezetnek új jövőt” – mondja Románné Bolba Márta lelkész, aki a kezdeti nehézségek után ma már virágzó missziói gyülekezetet vezet a budapesti Józsefváros mélyén. Mielőtt véget ért volna egy fejezet, és bezárult volna a templom kapuja, egy női cipő került az ajtórésbe.

A Gyóni-rejtély

Különleges végtisztesség volt 1917. június 27-én a krasznójarszki temetőben. Egy harminchárom éves, köztisztviselőként álló magyar költőt temettek, aki a fogolytáborban hunyt el. Hordóabroncsot húztak a testére, mindkét karját leszorítva vele. Azt remélték, hogy egyszer majd, jobb időkben, az exhumáláskor és a hazaszállításkor a vasabroncs megkönnyíti Gyóni Géza azonosítását.

Gaudiopolis-gyerekek 70 évvel később Madácsi Zoltán díjnyertes fotósorozata

„Nagy tisztelőtű úr” – így szólították a gyerekek is Sztéhlo Gábort, nem azért, mert „kötelező” volt, sokkal inkább az iránta érzett szeretet és tisztelet okán. Sokfélék voltak, nagyon különböző társadalmi körülmények közül jöttek, voltak közöttük szegények, félárva, árvák, üldözöttek, de életük egy pontján találkoztak vele. Ő ott-hont adott nekik, oltalmába vette őket, a vész-korszakban és a háború után kilátástalan helyzetben élő fiúkat, leányokat.

Missziós terepen

Okosan, intelligensen érvel, a jelenlévők méltán jutalmazták az udvariasnál nagyobb, elismerő tappsal. Bennem mégis hiányérzet támad. Hisz oly egyszerűen, mondhatni, játszi könnyedséggel lehetett volna gondolatmenetét bibliai kontextusba helyezni, rámutatva arra, hogy kifejtett álláspontja a kétezres évesnél régebbi alapokon nyugvó, krisztusi értékrend vegytiszta tolmácsolása. De nem, erre egy fél mondattal sem utal. Egy rövid reflexió erejéig még újra szót kér (ismét elismerést arat), de a hitvallás ezúttal is elmarad. Így a közönség soraiban alighanem csak én tudhatom, hogy barátom – evangélikus lelkész.

Felettébb sajnálkozom, mert az újabb – többnyire pallérozott elméknek tűnő – felszólalók egyértelművé teszik: igazán nagy-szerű „missziós terep” ez a kortárs szépirodalmi mű bemutatója alkalmából zajló vitaest.

Már több mint egy órája izzik a levegő a mintegy félszáz értelmiségi körében, ám a lankadatlan érdeklődés még legalább egy további szellemi izgalomokban bővelkedő órácskát valószínűsít.

Aztán váratlanul – élőben – jön a drámai fordulat.

„Hívó keresztényként szeretném megjegyezni...” – kezdi mondandóját egy ifjú hölgy, és bár ne mondaná... Röpködnek ugyan szájából a relevánsnak gondolt bibliai idézetek – csak épp a legkevésbé sem a témához illők. Bizonyosságtevő lelkesedése ráadásul kétséget sem hagy afelől, hogy a remélt újabb óra több mint felét ő fogja „hitvallani”.

Néhányan kabátjuk után nyúlnak, de udvarias tapsot azért ő is kap a tapintatos közönségtől. Rögvest utána azonban feláll egy önmagát ateista liberálisként definiáló értes úr, aki – mélységesen egyet nem értvén az előtte szólóval – maximálisan osztja a polémia elején felszólaló lelkész barátom álláspontját...

Hogy dupla csavarja lehessen e konkrét élményt idéző szerkesztői jegyzetnek, képzeljük el, hogy szót kér egy keresztény hetilap újságírójaként bemutatkozó fiatal ember is, aki az égvilágon semmi másról nem beszél, mint a szóban forgó kortárs regény irodalmi értékeiről, tömören, ám meggyőzően méltatva gondolati és stiláris bravúrait...

● T. PINTÉR KÁROLY főszerkesztő

VÍGH LAJOS (83), Gaudiopolis állampolgára, Magyarországon élő cizellőr, ismert tollaslabda-szakember

A hónap igéje

János evangéliumának 15. fejezete sokszorosán és hangsúlyozottan mondja: „*Maradjatok énbennem és én tibenetek!*” „Maradjatok!” – ezt kéri tőlünk a mi Urunk. Ha szólóvessző vagy, tudod, hogy mindent – életet – jelent a tőkéen maradni. Jézushoz ragaszkodni.

Olyan könnyen otthagytunk másokat, ha nem azt teszik vagy mondják, amit mi szeretnénk. Ez korunk, a közelgő utolsó idők nagy betegsége. Nem maradandók a baráti kapcsolataink, a terveink, a házasságunk, s nem állhatatos a hitünk.

vélem, az est közelget. / Nő a sötétség, ne hagyj engemet! / Nincs más segítő, ki fogná kezem, / Gyengék gyámola, te maradj velem!” (EÉ 121,1) A versszakok így végződnek: „Te, ki nem változol, maradj velem... Jöjj, ne vendégnek, de maradj velem... Bűnösök barátja, maradj velem... Fényben, borúban te maradj velem... Győzők, Uram, csak te maradj velem... Életben-halálban maradj velem!”

Lyte tudta, amit sok mai ember nem tud, hogy csak egy a fontos: bármi történik, Jézus, a Megváltó, a bűntől Szabadító maradjon vele. Lyte tudta, amire mai

Jézus Krisztus mondja:
Ahogyan engem szeretett az Atya, úgy szeretlek én is titeket: maradjatok meg az én szeretetemben!

(Jn 15,9)

Most vizsgálj csak meg: van-e még kapcsolatot gyermekkori barátaiddal; ha házasságban élsz is, külön utakon jársz; ha van is célod, de mindig változik... Hány kapcsolatot, barátságod bomlott föl, hány esetben nem tudtál állhatatos lenni valami miatt! S ha megvizsgálod, legtöbbször az önzés áll mögötte, ismerd el. Ha nem úgy van valami, ahogy te elképzeled, akkor már el is fordultál a másiktól.

Az önzés egyre jobban áthat mindent, még a pénz szereteténél is súlyosabb következményeket vonva maga után. Már a veled beszélgető ember esetében is csak azt várod, mikor vesz lélegzetet, hogy te folytathasd a saját gondolataidat. Az ókori bölcsék úgy vitatkoztak, hogy az egyik elmondta a gondolatát, a másik megismételte, majd válaszolt, és fordítva. Te tudod, mit mondott neked tegnapelőtt a tanárod, tegnap a barátod, ma délelőtt a feleséged?

Henry Francis Lyte, amikor közeledt a halála, egy nagyon szép és általunk is gyakran énekelt éneket írt: „Ó, maradj

igénk figyelmeztet: te mai ember, neked is az Úrra van szükséged, maradj mellette, bármi ér, csak ő a megoldás.

Miért szerette a mennyei Atya Jézust? Mert mindig őrá nézett, hozzá imádkozott, és szavához igazodott, benne maradt, és elvégezte küldetését, a mi megváltásunkat. Úgy szerette őt az Atya, hogy mindent rendelkezésére bocsátott szolgálata betöltéséhez. Jézus azt mondta, hogy ő is így szeret minket. Kapcsolatban, közösségben akar maradni velünk. Ha szétválnak útjaink, biztos, hogy az nem azért történik, mert ő engedte el a kezünket.

Igénk arra biztat: te, aki oly magabiztos vagy, maradj meg az őrá figyelő kapcsolatban. Te, aki oly megfáradt vagy, kérd, hogy öleljen át szeretete. Te, aki már nem bírod tovább, kérd, hogy fogja ő erősen a kezdet. Így tudsz megmaradni Jézus Krisztus szeretetében Isten és a testvéreid iránt.

Szeressük őt, mert ő előbb szeretett minket! (1Jn 4,19) Maradj az ő közelében! Így maradsz meg az élet gondjai között.

● SZÉLL BULCSÚ

Oratio œcumenica

Megváltó Krisztusunk! Köszönjük, hogy velünk jársz a böjti úton! Jó tudnunk, hogy ismered terheinket, kísértéseinket, gyengeségeinket, szükségleteinket, és kész vagy rá, hogy mindezek között segítségünkre siess.

Köszönjük, hogy a böjti időszakban a testi jóllakottság vágya helyett lelki éhséget és szomjúságot ébresztesz bennünk. Kérünk, ne engedd, hogy megelégedjünk e földi élet javaival, hanem indíts minket országod maradandó kincseinek keresésére.

Köszönjük azokat az embertársainkat, akik e világ éhezői és nyomorultjai között szolgálnak. Kérünk, adj nekik kitartást és erőt, hogy munkájuk nyomán visszaszorulhasson világunkban a szegénység és a nélkülözés! Adj mindnyájunknak nyitott szívet, lelki gazdagságot, hogy saját környezetünkben megláthassuk és segíthessük a szükség szenvedőt!

Kérünk, elégítsd meg lelkünk szomjúságát! Akik az Urat keresik, hadd merítsenek vigasztalásod forrásából! Akik tőled remélik életük megoldását, hadd találjanak utat igéd világosságában! Akik esendőségük miatt szenvednek, hadd vértézzék fel magukat a te erőddel az úrvacsorai oltárnál!

Jézusunk, aki az élet kenyere vagy, kérünk, tápláld a lelkünket!

Kérünk, áldd meg a becsületes munkát szerte e hazában és a világban! Tedd eredményessé azok fáradozását, akik mindennapi kenyerünket biztosítják, és akik testi-lelki egészségünkért munkálkodnak! Hozz áldott tavaszt! Sarjassz a vetést földjeinken, a hitet és reménységet szívünkben!

Köszönjük, Urunk, hogy megtaláltál minket, és hozzád tartozhatunk, tanítványaid lehetünk! Köszönjük, hogy örömeinket és üdvösségünket munkáld! Segíts, hogy gondviselő szeretetedről és megváltó munkádról kitartó hűséggel tanúskodhassunk, és a tőled kapott lelki táplálékot mindig örömmel osszuk meg azokkal, akik téged keresnek!

Ámen.

Búcsú egy írógéptől

Lomtalanításnak esett áldozatul. Vagy mégsem? Pontatlanul írom? Helyesebb talán így: búcsút vettem egy írógéptől. Legjobb mégis az, ha azt mondom: megkönnyeztem egykori társamat, barátomat. Erre viszont az olvasó kérdezheti: nem túlzás ez? Ó, dehogya! Suo tempore – gondolom –, a maga idejében váltam meg tőle. És jogom volt hozzá, hogy milyenre kerekedjen a búcsú. De ahogy kitettem az utcára, egy bivalyerős ember lecsapott rá, s már vitte is Isten hírével.

Képzők, ragok, viszonyozók és egyéb nyelvtani alakzatok hullottak ki belőle, interpunkciók, mellékmondatok, hosszú évek kézmelegtől őrzött ereklyéi, támaszai, szavak bukfenceztek a földön, emlékek kergetőztek a kövön, ahogy a rettenetes ember fölnyalábolta a piros írógépet, miközben én megcsonkítva, bilincsbbe verve, felpcekel szájjal álltam. Mennyit vesződtem, kínlódtam, küszködtem, hitehagyottan összetörtem, amíg egy képzeletbeli csatatéren összesereglettek a szavak, hogy mondatokká álljanak, és zászlót bontsanak! Némelykor azonban egyetlen

szó elég volt a papíron, s ahogy Karinthy Frigyes mondotta volt: a többiek maguktól iramlottak köré.

Egy piros írógép kiiratkozott a használatból, obsitos lett, érdemjelekkel és kiüntetésekkel. De ahogy belepte a por a pince egyéb tárgyait, úgy vesztette el a fényét ez a valamikori életdarab, amely összekötött a való világgal, amelyről annyi az ellentmondó, agyonfogdosott ábrázolat. A száradó hagyma, a csírázó krumpli, a megsárgult tudományos könyvek, felesleges holmik közül most szabad préda lett ez is, és istenhozzádot intett egy régi háznak.

Az a régi otthon! Ha végére értem az írásnak, szomorú voltam és boldog egyszerre, de másnap újakezdtem a betűikkel, ütöttem, csépeltem az á-t, a b-t, a c-t. Hány fehér papírlapot használtam el, amelyre a sas-hegyi kertben rászállt néha egy színes pillangó! De a szárnyashangya-inváziót is megéltük, hogy aztán évekkel később a kézírathalmaz között – virág helyett – hangyalenyomatra bukkanjak.

Történetek, álmok, levelek, ceruzarajzok, beszélgetések, eltévelygések, magára

találások különös kapcsolatba kerültek azóta az idővel, s akikről az írások fogalmazódtak, a lomtalanítás során most felbukkantak: a sport bajnokai, az egypártrendszer politikusai, forradalmi napok résztvevői, rendőrök, vadászok, koldusok sikolyától volt hangos az utca, s mind rám rontottak. El innen, ti... De nem mondtam ki, mert a bivalyerős alak vigyorogva leste a hatást; én vétkem, én vétkem, én igaz vétkem, hogy elbocsátottalak! De vadd be, hányszor simogattalak, becéztelek, már-már át is öleltelek, drága barátom, társam a magányban – egy piros írógép...

Vissza hát! Hohó, te bivalyerős alak. Add vissza az írógépet! – kiáltottam. De mire körbenéztem, már se híre, se hamva nem volt. Se képzők, se ragok és egyéb nyelvtani alakzatok, s akiket megénekeltem, azok sem voltak már sehol.

Ha valakinek elmondjuk egy rossz emlékünket, ez annyit veszít a súlyából, amennyit az általa kiszorított káröröm nyom. Ez az egyetlen fixum, amelybe most megkapaszkodhatom.

• KŐ ANDRÁS

Böjt 4. vasárnapja (Laetare) – Gal 4,21–31

Örömtelin vagy örömtelen?

„Ujjongj, te meddő, aki nem szültél, vigadj és örvendj, aki nem vajúdtál, mert több a gyermeke az elhagyottnak, mint a férjes aszszonynak” – e sokkoló ószövetségi idézet latin fordításának első szava: „Laetare” – azaz ujjongj, örvendj, örülj! Erre hív ez az ünnep, és ezzel szeretne kibillenteni a kényelmes alaphelyzetből, hiszen ezen állítás provokációja, hogy fordítva váránk.

Az apostol két alapvetően különböző gondolkodást különböztet meg, és ezzel nagyon élesen teszi fel a kérdést minden olvasójának: *test szerint vagy az ígéret által gondolkodunk és élünk?* Ehhez kapcsolható még több ellentétpár is az igében: a szabadság és a rabság, a két szövetség, a „mostani Jeruzsálem” és a „mennyei Jeruzsálem”.

GUERCINO GIOVANNI FRANCESCO BARBIERI: ÁBRAHÁM, ELBOCSÁJTJA HÁGÁRT ÉS ISZMAELT

A határvonal nem a zsidóság (a többi vallással együtt) és a kereszténység között húzódik csupán, még csak nem is keresztény felekezeti vagy kegyességi erővonalak mentén, hanem a megváltás két gyökeresen eltérő elképzelése között. Az egyik oldalon van az evangélium, a másikon minden más vélekedés és törekvés. Ezt a két utat az apostol Ábrahám két fiának példáján mutatja be.

Egy idős, gyermektelen házaspárt megszólít az Isten, és gyermeket ígér nekik. Ez az Ószövetség egyik legfontosabb momentuma, amely túlmutatva önmagán, egy sokkal nagyobb, alapvető és minket is érintő igazságot fejez ki: Isten újat kezd az emberiséggel. Örömet, reményt és jövőt ad. Egy öreg, meddő házaspárnak? Igen! Mert ezáltal válik hangsúlyossá, hogy az Úr nem besegít az embernek, még csak nem is erőt ad valaminek az elvégzéséhez, hanem „reményt a reménység ellenére” (vö. Róm 4,18). Ők azonban nem tudták kivárni az ígéret gyermekét, hanem maguk vették kézbe a dolgot: Sára már nem szülhet, akkor tegye meg helyette Hágár. Hogy Isten ígérete nem erről szól? Mindegy, a lényeg, hogy van gyermek, így van örökös, van folytatás, van remény.

Mindenekelőtt azokat szólítja meg az apostol, akik a törvény uralma alatt akarnak élni, ami annyit jelent, hogy különféle külső szabályoknak megfelelően látják biztosítva üdvösségüket. Ez örök kísértése még az Úr Jézus Krisztusban hívő embernek is. Aki test szerint gondolkodik és él, az a saját teljesítményére épít, ezért soha nem lesz felhőtlen az öröme. Mert soha nem lehet biztos abban, hogy már eleget teljesített, így biztonságra való törekvése pontosan az ellenkezőjét váltja ki: a bizalmatlanság megmérgezi az életét. Isten fontos része az életének, de ez nincs hatással az egészre, Isten kinyilatkoztatott akarat nem meghatározó a gondolkodásában. Ahogy Augustinus mondaná: *Istent használja, és a világot élvezi, így valódi örömré képtelen.*

Ennek a teljesítmény-központú gondolkodásnak a legnagyobb problémája, hogy vannak, akik nem részesülhetnek benne. Akik nem tudnak teljesíteni, akik akadályozottak valamilyen módon, akik fogyatékkal élnek, akiknek esélyük sincs a normálisnak mondott életre. Akik kulturális háttérük, neveltetésük, tanulmányaik vagy képességeik miatt hátrányban vannak. Ők, akik múltbeli rossz döntéseik miatt, amelyeket már nem tudnak megváltoztatni, nem részesülhetnek a szentségből, így örömük csak rövid távú. Éppen a másnapig tart.

A másik lehetőség mindenkinek szól: Ábrahám és Sára meddősége az egész emberiség állapotát fejezi ki. Tehetetlenség, eredménytelenség, esélytelenség, kiszolgáltatottság, szegény. Isten nélküli állapot. Isten azonban megtartja a szavát, és megszületik az ígéret gyermeke, nem természetes úton, hanem felülről. Azóta is minden embernek erre a felülről születésre van szüksége „*víz-től és Lélektől*” (vö. Jn 3,5), hogy ne a maga erkölcsösségére, egykorvult megtérésélményére vagy intellektuális fölényére építsen, hanem arra, amit Isten végzett el helyette Jézus Krisztus által. Ez a két törekvés szüntelenül harcol az emberben, a test szerinti üldözi az Lélek szerintit. Pedig mi szeretnénk összebékíteni a kettőt, ami lehetetlen. „*Üzd el a rabszolganőt és a fiát, mert nem örökölhet együtt a rabszolganő fia a szabad asszony fiával.*”

Ujjonghat-e a meddő? Vagy fogalmazhatunk úgy is, hogy a jelen helyzet határozza-e meg a jövőt, vagy a jövő ígérete a jelen. Pál számára nem kérdés, hogy örökölni csak a felülről született gyermek fog, és ez a lehetőség mindenki számára nyitva van, mert nem a testi származás határozza meg.

Isten örök örömet készít nekünk a Golgotán. Miért választanánk a többi utat?

● GRENDORF PÉTER

Imádkozzunk! „Szentlélek, öröm Lelke, / Te vigaszul jöttél, / Hogy a bút úgy üzd szerte, / Mint felleget a szél. / Megvigasztal szavad, / Letörli könnyeinket, / Új örömré hív minket, / Új reménységet ad.” (EÉ 238,1)

Egymillió Bibliát Kubába!

Karibi nők állították össze az idei világimnap liturgiáját

Ezúttal kubai nők invitálták világimnapra istentiszteletre földünk közel száznyolcvan országának – különböző felekezetekhez tartozó – keresztényeit. Mint minden esztendőben, most is több mint ezer nyelven fogalmazódik meg a hálaadás teremtett világunk szépségeiért, könyörgés az emberek közötti egyetértésért, igazságért, békéért.

A március 4-re hirdetett világimnap nagyjából akkor veszi kezdetét, amikor előfizetőink postaládájába megérkezik az *Evangélikus Élet* magazin e száma, ezért a továbbiakban múlt időben szólunk az e sorok írásakor még előttünk álló „imafolyamról”, amely minden évben keletről, Tonga szigetéről és Új-Zélandról indul, hogy végül nyugaton, Alaszkában, majd az ugyancsak csendes-óceáni Szamoa szigetén érjen véget. Ebbe a láncolatba kapcsolódhattak bele azok a magyar testvérek, akik fővárosi és vidéki gyülekezeteink templomaiban, gyülekezeti termeiben gyűltek össze március első péntekén.

Több mint százötven esztendeje él a kanadai és amerikai asszonyok által elindított imamozgalom. Kezdetben csupán saját lelkészeikért, gyülekezeteikért könyörögtek. Ám hamar felismerték, hogy Krisztus népének mindenütt, határokon átívelve is szüksége van a megújulásra, erősödére a hitben, a keresztény testvérek támogató szeretetére.

Bizony újra és újra ünneppé válik ez a márciusi hétköznapi. A legkisebb keresztény közösség tagjai is átélhetik az összetartozás lélekemelő örömét, azt, hogy Krisztusban egy világméretű családhoz tartozhatnak. Ahogyan az idei istentisztelet liturgiáját összeállító kubai asszonyok megfogalmazták: „Maga az Úr hív bennünket, hogy az imádkozás által közösségre kerüljünk övele. Ugyanakkor arra

is bátorít, hogy felebarátaink iránt felelősséget érezzünk, értük könyörögjünk, s így megtapasztaljuk Isten gyermekeinek egész világot átölelő hatalmas egységét.”

Liturgia – limonádéval

Érdekes istentiszteleti menetet állítottak össze a kubai asszonyok az idei imanapon. Már a gyülekezés nagy hangsúlyt kapott. Arra kértek mindenkit, hogy az

istentiszteletre érkezőket kávéval vagy limonádéval fogadják. Ezzel szerették volna valamennyire érzékeltetni, hogy rájuk is, mint a karibi térség minden népére, igen csak jellemző a közvetlenség, a gátlásoktól mentes öröm, a vendégszeretet.

Bizonyára nem minden magyarországi gyülekezetben sikerült megfelelni ennek az elvárásnak. Az itthoni körülmények, a kora tavaszi időjárás, a konzervatívabb elrendezésű egyházközségi termek nem kedveztek annak, hogy igazi trópusi hangulat alakuljon ki. Ám a kubai asszonyok szándéka, hogy országukat körültekintően bemutassák, reménység szerint mindenütt célt ért.

A különböző generációkat képviselő nők egy-egy jellegzetességet emeltek ki Kuba történelméből, földrajzi adottságaiból. ▶

A legmegrendítőbb mégis a legidősebb korosztályt képviselő asszony volt, aki Bibliával a kezében vonult be az istentiszteleti helyiségbe. Az ő generációja őrizte meg a Szentírást, és tartott ki hűséggel keresztény hite mellett a kötelező ateista ideológiával szemben a kommunista rezsim évtizedei alatt. Miközben a fiatalabbak vallomásai nyomán a múlt fájdalmait, az ötvenéves gazdasági embargó okozta sebek mind felszínre kerültek, s azt sem rejthették el, hogy emberileg milyen bizonytalanok látják or-

száguk jövőjét, mégis gyermeki bizalommal fordultak a Gondviselőhöz, s bátorították a világ kereszténységét március első péntekén: „Urunk, bízunk annak igazságában, hogy a te szereteted teremtményeiként helyünk van a szívedben.”

Nyitott kapu

Che Guevara, Fidel Castro, szivar, rum, „megbuherált”, vén autók – mindezek eszünkbe juthatnak Kuba nevének hal-

latán. Ne feledjük azonban, hogy a világ egyik utolsó szocialista berendezkedésű államaként számon tartott szigetország megpillantásakor felfedezője, Kolumbusz Kristóf egykoron így kiáltott fel: „A legszebb sziget, amelyet emberi szem valaha is látott!” Az ország valóban páratlan természeti szépségeket kínál, gazdag növényvilággal, ritka állatokkal...

Bár a karibi szigetország az elmúlt években nyitottabbá vált a világ felé, az ideológiai „fegyelem” továbbra is meghatározó. A könyveket gyakorta cenzúrázzák, támogatást csak azok a művek élvezhetnek, amelyek megfelelnek a kommunista párt és a – névleg demokratikus úton választott – parlament, a Néphatalmi Nemzeti Gyűlés által diktált eszmerendszernek. A kubai asszonyok mégis Ruth Mariet Trueba Castrónak egy olyan festményét választották az imnap szimbólumául, amely nyitott kaput formáz. A művésznő értelmezésében ez az ajtó a hívó ember gyermeki lelkületéhez vezet, amelyen keresztül Jézus belép az életébe.

A nyitott ajtó azonban más jelentéssel is bír. Kifejezi, hogy a reformok óta a keresztény közösségek ismét nyíltan gyakorolhatják hitüket. Sőt az elmúlt évtizedben

A kubai világimnap bizottság rajzpályázatot hirdetett a helyi művésznők számára az alkalomhoz illő kép kiválasztására. A döntés Ruth Mariet Trueba Castro pasztellrajzára esett, amely a kubai hétköznapiakból merített motívumokat a bibliai témával kombinálja.

„Elképzeltem, amikor Jézus a gyermekeknek egy jobb jövő felé vezető utat mutat – mesélte a huszonnégy éves művésznő. – A kapu Kubába nyílik, amelyet a nemzeti fának számító királysálpálma és a nemzeti színű ólomüveg ablak szimbolizál. A szamaras kocsin ülő emberek a létfenntartáshoz nélkülözhetetlen munkát jelképezik. Az egymásba fonódó világos és sötét kezek nemcsak a népesség etnikai,

hanem életkor szerinti sokféleségét is megjelenítik.” A kép a szimbólumok gazdag sorát vonultatja fel: a királysálpálma a kubai emberek hajlíthatatlanságát, a kubai lobogó színei a nemzeti büszkeséget fejezik ki. A jelképes ablaknyitással a művésznő a hazájába invitál bennünket.

Az alkotó Havanna városának Jaimanita nevű tengerpartján él. 2009-ben végzett a havannai San Alejandro Képzőművészeti Főiskolán, 2014-ben pedig a fővárosi egyetem művészeti karának szobrászművészeti szakirányán. A művésznő a Jaimanitai Metodista Egyház tagja. Jelenleg ő koordinálja a Kubai Egyházak Tanácsának liturgiamegújítási programját.

a Krisztust követők létszáma Kubában jelentős mértékben megnövekedett, és folyamatosan gyarapszik.

Hiánycikk a Szentírás

Kubai nyomdákban nem jelenhetnek meg bibliafordítások, a külföldről érkező, „importált” Szentírások pedig drágák. A Nemzetközi Bibliatársulat jelentése szerint a spanyol nyelvű Biblia ára egyheti munkabér. Ezt sokan nem engedhetik meg maguknak. Ahogyan az autóikat „agyonjavítgatják” a kubaiak, éppígy toldozzák-foldozzák szétszakadt, nagyszülőktől megmaradt régi Szentírásaikat.

„Rongyos, kopott, de annál nagyobb becsben van. Kitüntetésnek tartja, akinek van Bibliája” – így érzékeltette a helyzetet

Carlos Macías López, az egyik protestáns felekezet lelképásztora. Athenagoras atya, görög ortodox pap pedig félig tréfásan, félig keserűen jegyezte meg: „Szivar, régi autók, dzsesszmuzsika van itt bőséggel, csak Istenünk drága Igéjét vagyunk kénytelenek hiányolni nyomtatott formában.” Az ő egyházközségében senkinek sincs Bibliája.

A mai modern korban azt gondolnánk: e hiányosság az interneten keresztül pótolható. Ám Kubában az egyszerűbb rétegeknek ehhez sincs hozzáférésük. Az amúgy is ellenőrzött és korlátozott internetszolgáltatás igénybevételét még mindig kevesek engedhetik meg maguknak, akárcsak az okostelefonokat.

Az Amerikai Egyesült Államokban, Kanadában és az Egyesült Királyságban működő nemzeti világimnap bizottságok éppen

ezért döntöttek úgy, hogy a március 4-én befolyt adományok egy részével a Nemzetközi Bibliatársulat – *Egy milliő Bibliát Kubába!* elnevezésű – programját támogatják.

A Magyarországon megtartott imnap alkalmak offertóriumának Kubába eljuttatott része szintén ezt a célt szolgálhatja. A perselypénz másik fele azonban hazai gyermekprogramokat támogat, amelyek segítségével roma és nem roma gyermekek együtt táborozhatnak, és közösen tanulmányozhatják Isten igéjét.

Merthogy itthon is szívünkre kellene vennünk a világimnapon Jézustól idézett figyelmeztetést, hogy gyermeki bizalommal fogadjuk be egymást, mert ezzel őt fogadjuk be.

● B. PINTÉR MÁRTA

Kubai ételrecept a 37. oldalon »

Tudomány, hivatás és közösség

Evangélikus iskolák kutató tanárainak konferenciája

2013-ban dr. Fabiny Tamás püspöknek és Varga Mártának, egyházunk országos irodája nevelési és oktatási osztálya vezetőjének a szellemi támogatásával a Budapest-Fasori Evangélikus Gimnáziumból indult útjára az a kezdeményezés, amely immár negyedik éve mozgatja meg az evangélikus oktatási intézményekben tanító pedagógusokat. A tavaszi szünet környékén az ország minden tájáról érkeznek előadók a rendezvénynek otthont adó intézménybe, hogy kutatási témájukat egymás és az érdeklődő közönség elé tárják.

A konferenciasorozat elnevezése talán némi magyarázatra szorul, hiszen a szervezők számára fontos az ökumenikus szemlélet: felekezeti hovatartozás nélkül bárki jelentkezhet, aki evangélikus oktatási intézmény tanára. A kutató tanár elnevezést is tágan értelmezik, tartalmilag nem azonos a pedagógusminősítési rendszer azonos

elnevezésű kategóriájával, hiszen tudományos fokozattól (és minősítéstől) függetlenül bárki jelentkezhet, aki elmélyülten foglalkozik valamilyen szaktudományi vagy módszertani témával. Ezért is lett első konferenciakötetük címe *A tudomány vonzásában*, jelezvén, hogy a kötetben publikáló kollégák hivatásukat gyakorló gimnáziumi

és középiskolai tanárok, iskolalelkészek, akik mindennapos oktató-nevelő munkájuk mellett, saját szaktárgyuk tanításán túl szűkebb vagy tágabb értelemben véve kutatómunkát is végeznek. Nem tudósok tehát a szó megszokott értelmében, mégis a tudomány vonzásában élnek.

Saját kutatások

A konferencia életre hívását az a felismerés ösztönözte, hogy egyházi iskoláinkban meglepően sok doktori fokozattal rendelkező pedagógus tanít, akiknek mindennapos tanári teendőik mellett kevés lehetőségük van tudományos munkával foglalkozni. Nekik ez a rendezvény lehetőséget ad arra, hogy továbbra is aktív kutatók maradjanak. Emellett sokan dolgoz-

nak saját kutatási anyagot, ami a szakmai párbeszéd és továbbképzés lehetőségét nyújtja minden résztvevő számára. A kollégák tehát már elkészült vagy épp készülőkben lévő doktori értekezés részletével, saját kutatási anyaggal, kísérlettel, tanórai munkára épülő módszertani tapasztalatok összegzésével, taneszközfejlesztés összefoglalójával jelentkezhetnek előadónak. A hittudomány, az irodalom- és nyelvtudomány, a pedagógia, a természettudományok, a történettudomány és a művészetek területéről érkező előadások igazi tudományközi konferenciát eredményeznek, amelynek célja a szakmai párbeszéd, valamint a közösségépítés, egymás témájának, közös értékeinknek alaposabb megismerése.

A szervezők az első konferencia sikere után döntöttek úgy, hogy a rendezvényt vándorkonferenciává minősítik: 2014-ben már a Deák Téri Evangélikus Gimnázium adott otthont a rendezvénynek, 2015-ben ismét a fasori gimnázium, idén pedig a Szehlo Gábor Evangélikus Óvoda, Általános Iskola és Gimnázium fogadta be a programot. (A rendezvény nyitott a nem pedagógus érdeklődők számára is, akik a hallgatóság soraiban vehetnek részt a konferencián.)

Diákok és tudomány

Nem csupán a tanárok szakmai továbbképzése valósul meg a konferencia keretében, hanem tanáraik révén a diákok is megismerkedhetnek a tudomány világvilával. (A 11–12. évfolyamosok a plenáris előadásokon vagy épp egy adott tudományterület szekció-előadásain vehetnek részt.)

A tavalyi év programjától eltekintve – amikor a fény nemzetközi éve alkalmából a plenáris előadásokat a fény témakörének szentelték – nem tematikus konferenciáról van szó, így mindenki saját érdeklődésének megfelelően választhat témát.

A konferencia egynapos, délelőtti kerül sor a plenáris előadásokra, amelyeket idén a pedagógia témakörének szentelünk.

Plenáris előadónak olyan kutatókat kérnek fel, akik tudományterületük jeles képviselői, és akiknek előadása tudom-

Dr. Jeszenszky Sándor technikatörténész bemutató kísérletei 2015-ben

mányterületről függetlenül érdekes lehet minden résztvevő számára. Délután szekció-előadások formájában – tudományterületenként bontva – hallgathatják meg egymás előadását a kollégák. A szekciómunka célja a szakmai párbeszéd, ezért idén a szervezők jobban figyelnek arra, hogy maradjon idő vitára, konstruktív párbeszédre, új ötletek, javaslatok megbeszélésére is.

A tudományos rendezvény anyagából évről évre konferenciakötet készül, így a programon való részvétel egyben publikációs lehetőséget is biztosít. Az *Opera*

scholarum sorozat első két kötete 2014-ben (*A tudomány vonzásában*) és 2015-ben (*Új utakon*) jelent meg a Luther Kiadó gondozásában. Szerkesztői maguk is e kutató tanári közösség tagjai.

Szervezetek összefogása

Egy ilyen szakmai rendezvény, tudományközi konferencia életre hívása és ébren tartása komoly kihívás. A programért felelős szervezőket az Evangélikus Pedagógiai-Szakmai Szolgáltató és Továbbképző Intézet (EPSZTI), illetve az országos iroda nevelési és oktatási osztályának munkatársai segítik évről évre. A program a nevelési és oktatási osztály, valamint az EPSZTI anyagi támogatásával valósul meg.

● DR. ÉRFALVY LÍVIA

Idén is – immár negyedik alkalommal – várják a jelentkezőket az április 8-i konferenciára. Előadóként a livia@erfalvy.hu e-mail-címen március 24-ig jelentkezhetnek a kollégák (tanárok és iskolalelkészek), a hallgatóság soriba pedig március 31-ig Bak Péternél a felnottkepzes@lutheran.hu címen adhatják le jelentkezésüket az érdeklődő felnőttek és diákok.

Fabiny Tamás
püspök
Északi Evangélikus
Egyházkerület

Meg akartunk próbálni valami mást

Régi fényképek kerültek kezembe 1980-ból, Szeverényi János fotói. Teológushallgatóként Max Frisch svájci író *Andorra* című drámáját adtuk elő. Soha azelőtt nem rendeztem színdarabot, de olyan lelkesedés fűtött minket, hogy szinte szárnyaltunk. Szívósan próbáltunk, többnyire késő este és éjszaka. Volt, hogy az éj leple alatt cipeltünk be a teológiára egy jókora póznát, amelynek a színpadképben kulcszerepet szántunk. Egy rendőrzárór lekapsolt minket, nyilván szemet szúrt neki a Bosnyák téren szokatlan öltözékünk: volt, aki reverendát, más orvosi köpenyt, munkáskezeslábast vagy éppen katonaruhát viselt...

Újraolvasva a darabot, úgy érzem, hogy a mű ma aktuálisabb, mint valaha. Egy zárt közösség tagjai rettegnek a szomszédos néptől. Félelmük idegengyűlöletbe csap át: egy hányatott sorsú fiúra, Andrirra rástütik a zsidóság bélyegét. A közösség jámbor papja, a Páter is részes abban, hogy a fiú fokozatosan elfo-

bármelyik Andrinak – akivel a tragédia Andrijához hasonló méltánytalanságok történnek – Isten szeretetéről hitelre méltóan beszélni és azt a megtapasztalható emberi szeretetben számára kézzelfoghatóvá tenni?”

Igen, ezt akartuk. Minden emberi gonosszággal és megalkuvással szemben Isten szeretetéről szólni. Hiszen ezért készültünk lelkésznek.

Nézem a képeket. Megdöbbsz, hogy abból az alkalmi társulattól milyen sokféle szóródtunk. A Katonát alakító Magassy Sanyi és a Zsidószelemlést zseniálisan játszó Zaveczky Jóska, valamint a technikában, világitásban segítő Tekus András már meghalt. A pécsi Schaden Robi, aki a talányos Valakit játszotta különleges intellektussal, nem sokkal később disszidált. A női főszereplő, Dóka Mari – aki sziporkázó ötletekkel gazdagította az előadást – Svédországban él. Az Andrit játszó Farkas Robi hamarosan otthagya a teológiát. A Pátert megjelenítő, örök igazságkereső Magyar Laci a legjobb barátom volt abban a közösségben. Tudom, nem csak nekem fáj, hogy nem lett lelkész. Mint ahogy a Tanítót alakító – akkor már tapasztalt amatőr színész – Fábián Feri útja is másfelé vezetett. Egy ideig lelkészként szolgált, ám ma más területen dolgozik a darab Vendéglőse, Kiss Péter és a sűgő Hegedűs Zsuzsa. Velük legalább olykor-olykor találkozunk.

Nézem a képeket. A csapatnak jó, ha a fele maradt a lelkészi pályán: Szabó Iza, aki az ellenséghez sorolt Szenyórát játszotta méltósággal, vagy Piri Magdi (Any), Zólyomi Matyi (Doktor), Pintér Misi (Asztalos), Bencze András (Segéd). És el ne felejtsem megemlíteni Koczor Tamást, aki a Hülyének nevezett süketnéma fiút játszotta megrendítő erővel.

Nézem a képeket. Újraolvasom a drámát. A Szenyóra ezt mondja: „Máskéféle világot akartunk. Fialok voltunk... Meg akartunk próbálni valami mást... És meg is próbáltuk. Nem akartunk félni az emberektől. De nem tartott sokáig a mi másfajta világunk. Visszatértünk a határok közé...”

Igen, fiatalok voltunk. Aztán megöregedtünk, eltűntünk, meghaltunk. Visszatértünk a határok közé. Vagy még mindig keressük a darab igazságát. Hogy miként lehet ellenállni a kirekesztésnek, az agymosásnak, a terrornak, az ellenségkeresésnek.

A mai teológushallgatók és gyermekeink megkérdezik, hogy lehet-e mindennek ellenére Isten szeretetéről beszélni. ●

Nem akartunk félni az emberektől.
De nem tartott sokáig a mi
másfajta világunk. Visszatértünk
a határok közé...

gadja ezt a ráosztott szerepet. Végül is ő lesz a bűnbak, akinek meg kell halnia. Utólag persze senki nem vállalja ezért a felelősséget. Mindenki talál magának felmentő körülményt.

A darab alapvetően az antiszemitizmus különféle formáival szembesít, de a felvetett kérdések érvényesek mindenféle kirekesztésre. Gondolhatunk a határon túli magyarokra vagy a hívő emberek megbélyegzésére. De akár a cigányok sorsára vagy a menekültekkel kapcsolatos különféle vélekedésekre is. Mert minden korban vizsgálzunk kell emberségből. A magunk Andorrájában.

Lelkészjelöltként súlyos kérdéseket feszegettünk.

Jól ráérezett szándékunkra a mindannyiunk által szeretett Takácsné Kovácsné Zelma, aki a korabeli *Evangélikus Életben* egyebek mellett ezt írta: „Nem csodálkoztam volna, ha valaki az előadás végén formabontóan megkérdezi: hogyan lehet a köztünk élő

Az egykönyvű ember

225 éve hunyt el Wesley János

John Wesley – magyarul Wesley János –, az újkori kereszténység utolsó nagy reformátora tizenhét gyermekes család sarjaként látta meg a napvilágot Észak-Angliában 1703. június 28-án. A lelki élet területén az első impulzusokat édesapjától, Epworth anglikán lelkipásztorától kapta. Felsőbb tanulmányait öccsével, Károlyval együtt Oxfordban végezte. 1725 őszén diakónussá szentelték, majd rövidesen apja mellé került káplánnak. Egy esztendő múlva azonban visszatért az egyetemi városba, görög lektor, illetve tanulmányi felügyelő lett az egyetemen. Ez idő alatt magiszteri fokozatot szerzett. Ezután két éven át apja mellett dolgozott, közben több alkalommal hosszabb-rövidebb időt Oxfordban töltve.

Az oxfordi évek nagy hatással voltak rá, közben baráti társaság kezdett kovácsolódni körülötte. Tagjai szinte estéről estére egybegyűltek beszélgetni, vitatkozni a tudományok és a hitélet kérdéseiről. Együtt olvasták a görög *Újtestamentumot*, hetenként böjtöltek, úrvacsorát vettek, s önvizsgálatot tartottak.

Wesley János ekkor már „egykönyvű ember”: „1730-ban kezdem »homo unius libri« lenni, azaz a Biblián kívül [...] semmi más könyvet nem tanulmányozok – írta naplójában. – És ekkor az eddiginél világosabb fényben láttam meg, hogy egy a szükséges dolog: a hit, amely az Isten és emberek iránti szeretet által munkálkodik, és munkálja a belső és külső szentséget; és sóvárogtam azután, hogy szerethessem Istent egész szívemmel, és szolgálhassam őt minden erőmmel.”

A kis baráti közösség egyik tagja a helyi börtön látogatója, az ottani lelkigondozói szolgálat egyik munkatársa volt; hatására a Wesley testvérek és társaik ugyancsak szolgálatot vállaltak a börtönben, illetve elhatározták, hogy rendszeres beteglátogatásba is belefognak. Sokaknak feltűnt buzgóságuk; gúnyolódtak velük, csoportjukat „Szent Klubnak”, őket pedig „módszereskedőknek” (vagyis metodistáknak) kezdték csúfolni.

János sokat vívódott, rendületlenül kereste-kutatta, miként lehetne valódi bűnbánatra jutni s „Istent osztatlan szívvel szeretni”. Az 1733. év első napján az egyetem előtt pont erről, vagyis „a szív körülmetélkedéséről” érkezett prédikációjában. Testvéreivel és másik két társukkal rövidesen elhatározták, hogy útra kelnek az evangéliumot terjeszteni, méghozzá elég távolra, Észak-Amerikába, az indiánok közé.

A Georgia kolóniában végzett kétesztendőnyi szolgálat alatt tovább vívódott, nem talált igazi válaszokat, nem tudott eljutni a hön óhajtott „üdvözítő hitre”: „Immár két éve és majdnem négy

WILLIAM HAMILTON FESTIVÉNYE

hónapja, hogy szülőházamat elhagytam, hogy a georgiai indiánokat a keresztényen hit természetére megtanítsam: de mit kellett eközben megtanulnom magamnak? Azt, hogy én, aki azért mentem Amerikába, hogy másokat térítsek meg, magam sem tértem meg soha Istenhez” – jegyezte fel naplójában.

Ennek a külhoni szolgálatnak mégiscsak lett értelme: a herrnhuti cseh-morva testvérközösség tagjaival való kapcsolat, hazatérve, Londonban pedig barátság e közösség egyik lelkészével, Peter Böhlerral. Ő lett az, aki a legtisztábban, legvilágosabban rávezette Wesley-eket „az Úr útjára”, „az igazságra, békességre és a Szentlélek által való örömré”. (Herrnhut – jelentése: „az Úr oltalma” – település Szászország délkeleti részén, a cseh határ mellett fekszik. Alapítói a cseh-morva evangéliumi testvérközösség tagjai, hitükért üldözött morva kivándorlók voltak, akik korán elszakadtak a katolikus egyháztól. A herrnhutiai nézetei az evangéliumból megismert igazságokra, valamint a mártír Husz János életművére épülnek. A más hitet vallókkal mindig is toleranciára törekvő ima- és életközösség neve sokak számára máig ismerő-

sen csenghet, leginkább az évről évre több nyelven – magyarul is – közreadott bibliaolvasó *Útmutatójuk* – Die Losungen – révén.)

Wesley János feljegyzéseiből tudható, hogy 1738. május 24-én este, a cseh-morva testvérközösség összejövetelén érte az Istennek való teljes átadás, megtérés élménye: „Este nagyon kelletlenül mentem el egy társaságba az Aldersgate utcába, ahol valaki Luthernek a *Római levélhez* írott magyarázatából az előszót olvasta fel. Háromnegyed kilenc körül, amint éppen azt írta le, Isten munkája milyen változást idéz elő a szívben a Krisztusban való hit által, szívemet szokatlan módon átmelegedni éreztem. Úgy éreztem, hogy rábízam magam Krisztusra, és egyedül csak Krisztusra, üdvösségem tekintetében; és bizonyossá vált előttem, hogy minden bűnömöt, az én bűneimet elvette, és megszabadított a bűn és halál törvényétől.”

János ettől kezdve hallatlanul aktívan tevékenykedett; elutazott Herrnhutba, meglátogatta az Evangéliumi Testvérközösséget, majd visszatérve rendületlenül járta a vidéket. Erdőn-mezőn, a szabad ég alatt több ezer csalódott, egyháztól elidegenedett, de az ígére igencsak szomjas ember előtt evangelizált, mert a hivatalosságok rendre nem engedték be a templomokba. Tömegek szomjazták a bűnbánat és megtérés, az ingyenkegyelem és a hit által való megigazulás evangéliumát, amelyet János és társai hirdettek, de amelyet az elvilágiasodott, romlott államegyháztól nem kaphattak meg.

Wesley nem akart külön felekezetet szervezni, nem akart elszakadni az angol egyháztól, csupán a „felébredést”, a megtisztulást, a bibliai alapokhoz való visszatérést szerette volna társaival, hasonlóképpen, mint előtte Luther és a többi reformátor.

Sokat vívódott, rendületlenül kereste-kutatta, miként lehetne valódi bűnbánatra jutni s »Istent osztatlan szívvel szeretni«

Útjai során eljutott szinte mindenhova az országban, sőt nemegyszer Skóciába és Írországra is. Utóbbi különösen kedves lett a számára, hat teljes évig szolgált itt. Mindenhol, ahol megfordult, „mécseket gyűjtött”, közösségeket, szövetségeket hívott életre; volt, ahol laikusokat (nem pap munkatársakat) nevezett ki; gyülekezeti házak – úgynevezett tabernákulumok –, kápolnák felépítését szorgalmazta és támogatta. Segítette a közeli munkatársa, Thomas Coke irányította egyesült államokbeli szervezetet; Coke-ot szuperintendenssé is szentelte.

Amikor Wesley János nyolcvanhét esztendősen, 1791. március 2-án lehunyta a szemét, már igazán tekintélyes mozgalom volt a metodistáké: háromszáz utazó és ezer helyi igehirdető s mintegy százhuszezer hívő állt a „szeretet által munkálkodó hit” mellett. És halála után két-százhuszonöt évvel is eleven a mozgalom. Napjainkban száznolc országban mintegy hetvenötmillió metodista él.

Wesley egy újság szerkesztőjének küldött levelében – miután a lap egyik írása megtámadta a metodizmust – így írt: „...»a metodizmus, amint képviselői állítják, a vallás területén valami új felfedezés«; ez durva félreértés; ilyent mi nem állítunk. Bebonyolítjuk, hogy ez az egyetlen régi vallás; olyan régi, mint a reformáció; olyan régi, mint a keresztyénség; olyan régi, mint Mózes vagy Ádám [...]. Vallásunk velejárói: szeretet, öröm, békesség, béketűrés, szívesség, jóság, hűség, szelídség, mértékletesség. Ezek ellen pedig, úgy gondolom, nincs törvény; ezért azt hiszem, tűrhetők, legalábbis egy keresztyén országban.”

● KERECSENYI ZOLTÁN

Kövessen bennünket
az interneten is:
evangelikus.hu

Naponta aktuális tartalommal,
lelki táplálékkal, friss hírekkel,
érdekes interjúkkal, véleményekkel,
videókkal és képekkel várja Önt
a Magyarországi Evangélikus Egyház
hivatalos honlapja.

Egy kattintásra vagyunk Öntől!

KÖTŐSZÓ

Evangélikus közéleti blog

- Társadalom és egyház
- Kereszténység és közélet
- Krisztus és a 21. század
- A világ (nem csak) lutheránus szemmel

Kötőszó – Rákérdez,
következtet, összekapcsol.

Olvassa, kövesse és ossza meg!

kotoszo.blog.hu

Ahol a szavak tettekké válnak

Missziói gyülekezet a Józsefváros mélyén

„Szerettem volna ennek a gyülekezetnek új jövőt” – mondja Románné Bolba Márta lelkész, aki a kezdeti nehézségek után ma már virágzó missziói gyülekezetet vezet a budapesti Józsefváros mélyén. Mielőtt véget ért volna egy fejezet, és bezárult volna a templom kapuja, egy női cipő került az ajtórsbe.

A gyülekezetépítő modell itt a régi út megtartása – ez a gyülekezet csendes kihalásával járna – vagy a teljesen új gyülekezet alapítása helyett az újraplántálás. Márta a régi kereteket újragondolva mindenki felé nyitott közösséget vezet és épít, ahol sok kis csoport működik, a vasárnapi istentiszteleten pedig együtt ülnek a „rég” idősek, a hajléktalanok, az

egyetemisták és egyetemi tanárok, miközben kicsi gyerekek szaladgálnak és játszanak az igehirdető lábainál. A lelkész a józsefvárosiak ügyét is felkarolta, közéleti kört vezet, és a helyiek szószólójaként önkormányzati képviselőkkel tárgyal, ezáltal a környék emblematikus figurája lett.

Ahogy haladunk a VIII. kerületi, józsefvárosi evangélikus gyülekezet jelenlegi, Karácsony Sándor utcai bázisa felé, a figyel-

mesebbeknek feltűnhet az egyik tűzfalra festett 99-es busz. Ez az errefelé közlekedő járat – a buszt a falon egy Mózes-táblás fiatal nő vezeti... Márta meghatottan mesél erről: fogalma sincs, ki festette oda és miért, hogyan került ő a tűzfalra. A lelkész szerint urbánus népi hős lett, s ezt hiteles lelkézi szolgálattal és a helyi lakosság felé nyitott, segítő hozzáállással érte el.

Virágzó kert, virágzó gyülekezet

„Csoda, hogy Budapest belső területén itt ez a földszintes ház, amelynek van egy hatalmas udvara, az udvaron rigók csicseregnek, terem a fügefá, nyílnak a virágok.

A gyülekezet attól is lehet missziói, különösen itt a VIII. kerületnek ebben az utcájában, a város egyik legrosszabb hírű részén, hogy olyan terek vannak, ahová akadálymentesen be lehet menni, és ahol az ember képes arra, hogy kis csoportban jól érezze magát. Mivel ezek új, megújult terek, azt is üzenik, hogy itt lehet új dolgokat csinálni. A misszióra az is inspirálhatja az idejórakat, hogy amikor az ember itt van, látja az itt élő embereket, azt gondolja: valahogy ki kellene találni, hogyan szólítsuk meg őket” – mondja a Karácsony Sándor utcában élő Kovács Márta gyülekezeti munkatárs.

Tizenhat diáklakás is működik a Mandák-ház nevű épületegyüttesben, ahol a lelkészlakás, az iroda, a gyülekezeti terem és a templom is van. Ezeket mind egészséges és biztonságos állapotban tartani folyamatos toldozást-foldozást igényel. A virágzó kert körül virágzó gyülekezet működik, amely nem csak az állagmegóvás miatt elkerülhetetlenül szükséges apróbb épületmegújítások miatt számít megújulóknak.

A gyülekezeti alkalmak is hasonlóképp, egymást kiegészítve, az egészséges működéshez szükséges módon rajzolják ki a teljes képet: vannak hitéleti, lelkigondozói, szociális és közéleti csoportok – ado-

mánygyűjtés, baba-mama kör, vasárnapi istentisztelet és külön alkalom az itt lakó diákok számára. Gyülekezeti közös főzés minden pénteken, heti két csoportban bibliaóra várja a tagokat, és a gyász feldolgozását segítő kör, illetve a helyi lakosok ügyeit felkaroló közéleti csoport megbeszéléseinek is ez a ház ad otthont. A menekültválság idején pedig itt folyt a civil és egyházi segítők egyeztető fóruma, ennek köszönhetően végül a szétosztandó adományok elhelyezésére is itt nyílt tér – az adományraktár azóta is működik, az országos iroda diakóniai osztálya és a gyülekezet egyaránt használja a bajbajutottak segítésére.

Női cipő az ajtórésben

Kezdetben, amikor Márta 2012-ben beosztott lelkészként, alig huszonhat évesen idekerült, nem volt ilyen rózsás a helyzet. Egy maroknyi ember, főként idősek alkották a közösséget, és a gyülekezet bázisának számító Üllői úti templom használati joga is kérdésessé vált. De amikor véget ért volna egy fejezet, és bezárult volna a templom kapuja, egy női cipő került az ajtórésbe.

„Az előző lelkész távozása hirtelen történt, és eleve krízisben volt a gyülekezet, mert a közös épülethasználatból adódott konfliktusok kiéleződtek az országos iroda akkori vezetésével. (A gyülekezet otthona ugyanabban az Üllői úti épületben volt, ahol az országos iroda is. – A szerk.) Végül az ingatlan a gyülekezet használatában maradt.

De felmerültek olyan dilemmák is, hogy akar-e a gyülekezet női lelkészt, fiatal lelkészt. Voltak olyan gyülekezeti tagok, akik úgy gondolták, maradjon minden, ahogyan megszokták, lehetőleg ne változzon semmi. Én szerettem volna ennek a gyülekezetnek új jövőt, és a legtöbben támogattak ebben” – meséli a lelkész-nő, akit négy évvel ezelőtt még az Üllői úti templomban parókus lelkészévé választott az egyházköztség.

Az épület felújításának elkezdése után került székhelyük Józsefváros legrosszabb hírű környékére, a Karácsony Sándor utcai Mandák Mária Evangélikus Gyülekezeti Házba. „Azóta itt kicsi, de virágzó gyülekezet működik. Még mindig a kezdeteknél tartunk, és kevesen vagyunk, de érezhető a növekedés” – mondja a lelkész-nő. Jelenleg a legnagyobb kihívás számára a második kisbaba érkezése és a helyettesítés megoldása. ▶

Újszülöttől nyugdíjasig

„A változások kezdetben ellentmondások voltak – mondja Molnár Iлона jelenlegi felügyelő –, mivel a Karácsony Sándor utca fejlődik, de a gyülekezet Üllői úti tagjai elmaradtak. Az a reményünk, hogy a gyülekezet azon része is visszatér majd, ha befejeződik a felújítás. Az itteni – a Karácsony Sándor utcai – helyzet viszont teljesen pozitív, valóban van élet.”

Kotsis András 1969 óta tagja és régóta kántora a gyülekezetnek, ő üdvözölte a változtatásokat. „Itt minden alkalom rugalmas, beleértve az istentiszteleteket, és úgy gondolom, hogy ez az élet megnyilvánulása. Nincsenek skatulyák, korlátok. Márti felfogása rugalmas az egyházi élet dolgaival kapcsolatban is. Szaporodnak az alkalmak, sokféle módon vagyunk együtt, sokféle közösségben” – fűzi hozzá beszélgetésünkhöz a nyugdíjas zenetanár, aki várja az Üllői úti visszaköltözést, elsősorban azért, mert kiváló hangversenyeket tudtak ott rendezni, helyszínt kínálhattak egészen komoly művészi produkcióknak, többek között a Józsefvárosi Zenebarát Kör alkalmainak és díjnyertes zeneiskolai csoportoknak.

Egy kisgyermekes anyukát is megszólítottok. Elárulja, hogy harminc évig egy nagy, értelmiségi gyülekezet tagja volt, ahol nem igazán tapasztalta meg azt a szociális

munkát, amelyet – ahogy ő fogalmaz – egy Krisztus-követő közösségtől elvárna. „Az első istentiszteleten, amin részt vettem itt, Márta megjelent egy kosár játékkal, letette a szószék elé, teljesen elájultam, hogy ilyen létezik. Ez az egyik nagy örömöm, hogy a gyerekek miatt senkinek nem kell magát kínosan éreznie. A másik pedig az a munka, amit Márta végez. Szerintem így kellene csinálni mindenhol, mert Krisztus erre hívta el a keresztényeket, sajnálatos, hogy ez kuriózumnak számít. Szimpatikus azért is, mert ez egy kis gyülekezet, ismerjük egymást, ez valószínűbb közösség, mint amikor ott ülünk több ezren, és nem is tudjuk egymás nevét.”

Közük van hozzá

Arra a kérdésre, hogy mitől számít kuriózumnak ez a gyülekezet, sok választ lehetne adni, de talán a helyi adottságok, a tudatosan vállalt sokszínűség és nyitottság, valamint a teológiai fogalmak konkrét tettekben való megnyilvánulása adja az igazi erejét, mindezt pedig kiegészíti a lelkesítő helyi szinten vállalt közéleti aktivitása is.

„Egy júniusi gyülekezeti délutánon kerültem ide, amelyen volt vonósnégyes, gyerekek rohagáltak a kertben, és punkok főzték az ebédet – mondja Szigethy Gabriella tanár, a „kedd esti kör” egyik tagja. – Olyan csoport tagja vagyok itt, amelyben kifejezetten közéleti dolgokkal foglalkozunk helyi szinten. Ebből nőtte ki

magát a Közöd Civil Társaság, amelynek elnökévé Bolba Mártát választottuk. Helyi lakosokként azt tapasztaltuk, hogy az itteniek nem tudnak kommunikálni az önkormányzattal, és az önkormányzat sem kommunikál velük, miközben látjuk, hogy omlanak össze a házak, az embereket kilakoltatják, és senki nincs, aki segíthetne. Mi pedig segíteni szeretnénk, és az utóbbi hetekben sikerült is konkrét eredményeket elérnünk. Mártának nehezen lehet azt mondani, hogy magával nem állok szóba, mert ő a kerület mélyéről jön, ráadásul egy egyházközség vezetője, így sok mindent el tud érni.”

„Tegyetek a város javáért, ne csak a gyülekezet javáért!” – vallotta Martin Luther King, akinek példája motiválja Bolba Mártát. „A Közöd egy értelmiségi társaság, melynek a tagjai komolyan veszik a társadalmi felelősségvállalást. Olyan helyi lakosokból áll, akik régóta figyelemmel kísérik a kerület életét, és szeretnének tenni is érte. Ezért a munkáért senki nem kap egy fillért sem, nem is pályázunk, nem akarunk pénzt tenni a dologba. Csak azért működik, mert önként, jó szándékkal, szakmailag nagyon magas színvonalon végzi tíz-tizenkét ember. Az, hogy ennek otthont ad a gyülekezet, és hogy egy gyülekezetnek van társadalmi jelenléte, azt is jelenti, hogy mélységük van a komoly teológiai kifejezéseknek, mint reménység, igazság, együttérzés, szeretet, önzetlenség. Gondoskodunk a szükségét szenvedőkről, és ezt társadalmi kérdésekben is képvisel-

jük. A reménység mint teológiai fogalom ezen a helyen komoly jelentéssel bíró szó. Reményt adni például a kilakoltatás előtt álló családoknak, amelyeknek az ügye már a végrehajtási szakaszban van, úgy, hogy konkrét lépések történnek azért, hogy maradhassanak – ez a gyakorlati teológia.”

Például az egyik helyi családnak két téltelben 450 ezer forintnyi gázdíjat számoltak ki, amely a közfoglalkoztatásból élő szülőknek horribilis összeg, és ők – ahogy Márta fogalmaz – elvesztették a reményt. A Közöd tagjai pontosan feltárták, hogy ez az adósság miből származik: kiderült, hogy három önkormányzati ház lakóinak önhibájukon kívül évekig másfélszeres gázárát kellett fizetniük. Márta ment, tárgyalta, kérvényezett, rávilágított a döntéshozóknál az eset igazságtalanságára, és a család végül maradhatott...

Ha volna is mitől – nem félnek

Bár a gyülekezet a virágoskerttel és nagy udvarral valóban a nyugalom szigetének tűnik a józsefvárosi dzsungelben, a problémák itt is felütik a fejüket: egyszer eltűnt a lelkészcsalád babakocsija, egy bicikli, és előfordultak apróbb lopások is. Erre egy gyülekezet reagálhat a bejárás tiltásával,

rácsokkal és lakatokkal, itt azonban ennek nyoma sincs.

„Figyelünk az ajtóra, és nem vagyunk vakmerőek, de az egy felismert feladat, hogy nyitottnak kell maradni. Még akkor is, ha eltűnik a babakocsi meg a bicikli. Hiszen akkor is eltűnne, ha kínosan ügyelnénk és bezárkóznánk. De az egy hitbeli elköteleződés, e szerint működik a gyülekezet: hogy mi itt nem félünk. Nem olyan a környezetünkhöz való viszonyunk, hogy jaj, ott kinn vannak a félelmetesek, gyorsan csukjuk be az ajtót. Tizenhét-tizenkilenc éve laknak itt diákok, és soha sen-

kinek nem esett bántódása. Nem arról van szó, hogy itt félni kell, hanem arról, hogy ez egy rossz hírű környék, amelytől tartanak az emberek – leginkább azok, akik nem itt laknak. Nem hiszem, hogy jobban kellene félni itt, mint a Bosnyák téren vagy a Széll Kálmán téren.”

A megkérdozett gyülekezeti tagok is hasonló véleményen vannak: ők itt élnek, szeretnek itt lakni, ide járni, és sosem bántotta őket senki a buszon vagy az utcán. Arra biztatnak mindenkit: aki nem hiszi, jöjjön el, járjon utána.

● LABORCZI DÓRA

A budavári evangélikus szabadegyetem következő alkalmát március 7-én, hétfőn 19 órai kezdettel tartjuk a Bécsi kapu téri evangélikus templom kápolnájában (1014 Budapest, Táncsics Mihály u. 28.). Dr. Fabiny Tamás püspök áhítatát követően dr. Monok István Széchenyi-díjas irodalom- és művelődéstörténész, egyetemi tanár, az MTA Könyvtárának főigazgatója tart előadást *Luther vagy Melanchthon? – A magyarországi reformáció hagyományai* címmel. A belépés ingyenes, minden érdeklődőt szeretettel várunk.

Taizé-ima és énekegyüttlét. A rákos-szentmihály-sashalmi evangélikus gyülekezetben (1161 Budapest, Hősök tere 10–11.) minden hónap második keddjén, legközelebb március 8-án 18 órától Taizé-ima és énekegyüttlét. Minden alkalommal van igehirdetés is. Információ: Gyertyafeny.lutheran.hu.

Besnyői passió. Március 20-án, virágvasárnap 16 órakor mutatják be tizedik alkalommal Gödöllőn, a máriabesnyői bazilika udvarán a *Besnyői passiót*. Az előadás Jézus utolsó tizenkét óráját fogja át a Gecsemáné-kerti elfogatásától keresztthaláig. A nézők testközelből szemlélhetik Jézus szenvedéstörténetét, mivel több jelenet is a közönség között zajlik, és elkísérhetik őt keresztútjára. A nyilvános főpróba 19-én, szombaton 16 órakor kezdődik. A főpróba és az előadás megtekintése is ingyenes! Részletes leírás és további információk a *Besnyői passió* weboldalán: BesnyoiPASSIO.hu.

Fogadóórát minden hónap első hétfőjén tartom. Mindenkit szeretettel várok délután három órától öt óráig a Déli Egyházkerület székházában (1088 Budapest, Puskin u. 12.). **RADOSNÉ LENGYEL ANNA** országosfelügyelő-helyettes, a Déli Egyházkerület felügyelője

Intézményvezetői pályázat. A Pesti Evangélikus Egyház Deák Téri Egyházközség elnöksége pályázatot hirdet a Kisdeák Evangélikus Óvoda intézményvezetői státuszának betöltésére, határozott, 5 éves időtartamra. A pályázatnak tartalmaznia kell a pályázati feltételekben előírtak teljesüléséről szóló igazolásokat, részletes szakmai önéletrajzot, motivációs levelet, az intézmény vezetésére vonatkozó elképzeléseket és a pályázó evangélikus egyháztagságát igazoló lelkesítő ajánlólevelet.

Képesítési feltételek: a munkakör betöltéséhez szükséges felsőfokú iskolai végzettség; szakvizsga keretében szerzett intézményvezetői szakképzettség; legalább 5 év, óvodapedagógus munkakörben szerzett szakmai gyakorlat. Az állás elfoglalásának ideje: 2016. augusztus 1. A pályázat benyújtásának határideje: 2016. április 15. A pályázat elbírálásának határideje: 2016. április 30. Illetmény, juttatás: a pedagógus-életpálya szerint. A pályázatot a megpályázott intézmény nevével és „Intézményvezetői pályázat” megjelöléssel ellátva kell benyújtani a következő címre: Pesti Evangélikus Egyház Deák Téri Egyházközség, 1052 Budapest, Deák Ferenc tér 4. További információ lelkesítő hivatalunkban kapható. Telefon: 06-1/483-2150.

Templomok, templomtornyok felújítása, villámvédelem kiépítése. Több mint 30 év referenciával. Bede László, 06-30/943-5089.

DIGITALSTAND
www.digitalstand.hu

Bárhol vagyok,
velem vannak
a lapjaim.

Olvassa az Evangélikus Élet digitális változatát!

WWW.DIGITALSTAND.HU

50 ÉVE HARANGÖNTÉS ÓRBOTTYÁNBAN
GOMBOS MIKLÓS
aranykoszorús
harangöntőmester

Kiváló magyar szakemberek által készített, külföldön is elismert magyar termékeket gyártunk (harangjátékokat is) a harangokkal kapcsolatos bármely munkához.

harangontes.hu – harangontode.hu

Levél cím: 2162 Órbottyán, Rákóczi u. 121.
Mobil: 30/948-9575, fax: 28/361-770.
E-mail: gombosmi@harangontes.hu.

Kövessen bennünket a Facebookon is: facebook.com/evangelikus
Magyarországi Evangélikus Egyház – Életközelen vagyunk

Gaudiopolis- gyerekek hetven évvel később

Madácsi Zoltán díjnyertes fotósorozata elé

„Nagytszeteletű úr” – így szólították a gyerekek is, nem azért, mert „kötelező” volt, sokkal inkább az iránta érzett szeretet és tisztelet okán. Sokfélék voltak, nagyon különböző társadalmi körülmények közül jöttek, voltak közöttük szegények, félárva, árvák, üldözöttek, de életük egy pontján találkoztak vele. Ő otthont adott nekik, oltalmába vette őket, a vészidőszakban és a háború után kilátástalan helyzetben élő fiúkat, leányokat.

Az általa alapított Gaudiopolis gyermekközösség és a Pax gyermekotthonok egykori lakói ma már mind nyolcvan év körüli vagy még idősebb emberek. A szélrózsa minden irányába fújta őket a történelem szele, nagyszerű életpályákat futottak be négy kontinensen. Egyben azonban közösek: soha nem felejtették el megmentőjüket, Sztéhlo Gábor evangélikus lelkészt. Emlékeznek, s néha kicsordul a könnyük, amikor róla mesélnek.

Sztéhlo Gábor kivételes személyiségének jellemzésére, igazi, nagybetűs Emberségének ábrázolására olykor kevesek a szavak.

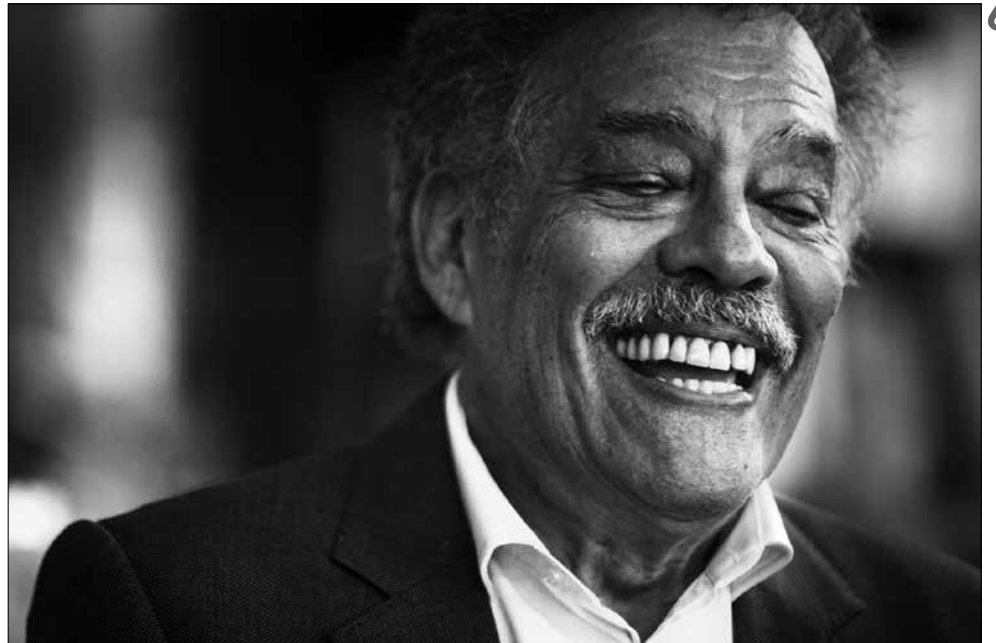
KEVEHÁZI LÁSZLÓ (87), Gaudiopolis első miniszterelnöke, Magyarországon élő evangélikus lelkész, egyháztörténész

A tekintetéből olvasott Madácsi Zoltán, aki a Sztéhlo Gábor Alapítvány gondozásában készülő életútinterjúk közben örökölte meg kamerájával Gaudiopolis egykori lakóit. Mesélő portréi az idei, 34. magyar sajtófotó-pályázaton az emberábrázolás kategóriában második díjat nyertek.

A 34. magyar sajtófotó-kiállítás március 25-én nyílik meg Budapesten, a Robert Capa Kortárs Fotográfiai Központban. A tárlat – a tervek szerint – ez évben Debrecenben, Kisvárdán, Gödöllőn és Szegeden is látható lesz.

● STIFNER-KÓHÁTI DOROTTYA

1. RODOSI PÉTER (79)

Gaudiopolis állampolgára, Svédországban élő textilmérnök, volt üzletember. 1956-ban hagyta el Magyarországot.

2. JANCSÓ BÉLA (82)

Gaudiopolis népjóléti biztosa, faliújság-szerkesztő, Svájcban élő filmes, grafikus, író, színész. 1956-ban hagyta el Magyarországot.

3. MAGYARY-KOSSA ISTVÁN (83)

Gaudiopolis egyik polgármestere, Ausztriában élő szülészorvos. 1956-ban hagyta el Magyarországot.

4. WIENER PÁL (79)

Gaudiopolis lapjának, a *Mi Újságunk*nak az egyik szerkesztője, Franciaországban élő pszichiáter, író. 1956-ban hagyta el Magyarországot.

5. HORVÁTH ÁDÁM (85)

Gaudiopolis kulturális minisztere, Magyarországon élő Kossuth-díjas televíziós rendező, egyetemi tanár.

6. SÁRKÖZI MÁTYÁS (79)

Gaudiopolis állampolgára, Angliában élő, közismert író, kritikus, műfordító, szerkesztő. 1956-ban hagyta el Magyarországot.

7. ANDRÁSI ANDOR (83)

Gaudiopolis rendőrfőnök-helyettese, Magyarországon élő sugárfizikus, a Sztehlo Gábor Alapítvány egyik alapítója tagja.

8. BÍRÓ PÉTER (83)

Gaudiopolis állampolgára, Angliában élő üzletember. 1956-ban hagyta el Magyarországot.

Fotók: MADÁCSI ZOLTÁN

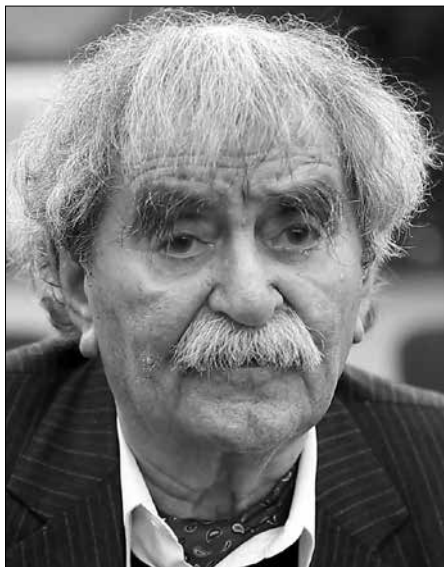
Jegyzetlapok

(Napló, 2016)

Kései évkezdés. Gyerekkoromban sokszor kántáltuk a köszöntőt: „Adjon Isten minden jót / Ez új esztendőben: / Fehér kenyér dagadjon / Fűzfa tekenőben...” És adjon vörösbort is, a patikát örökre feledjük. Ennyit írtam le az első héten, azután befejeztem a határidős munkát. Visszatérve meglepve láttam, már február végét írjuk. Hogy siet, suhan az idő, mintha láthatatlan kéz rázná a homokórát. „Az én életem mostanában különösen alakult – írta Márai 1954-ben –, egyre inkább tudom az új évben, hogy nemcsak sokat vesztem, hanem sokat is kaptam. Főleg Istentől. Az életből egyszer talán eredmény lesz. De nagyon fáradozni kell.” Mit hoz a holnap? Ki tudja? Lehet, változást hoz, az új hét évet, ha nem is a bövet, az újabb szűk esztendőket. De az is lehet, kilépünk a közömbösség szorításából, összefogunk ezért a kis orszáért.

Sváb-hegy. Gyalog, lassan jövök le a végállomástól. Tavasz a télben. A hegyoldalról a késő esti fényben varázslatosnak tűnik Budapest. Csodálkozom, hogy csak most vettem észre: körben a sok ezer világló láng, mintha ismeretlen kéz méccsessel rakta volna tele a tájat. Nézem a kerteket, itt-ott már fát metszettek, és gereblyéztek. Kis terek, széles utak mellett jól látszanak a város sebei, hiányosságai. A megállóknál, kapunyílásokban hajléktalanok fekszenek. Van, aki kissé távolabb, kopott pokrócra bújva, nem lehet tudni, él-e még, vagy megfagyott az éjszaka hidegében. És a hangos fiatalok, a lányok kezében is bor, pálinka. Valami titkos erő hajtja az embereket a szakadék felé.

Juhász Ferenc emlékére. Meghalt a nagy művész, akinek költői univerzuma különös és személyes. Nem sorolható a magyar irodalom hagyományához, de a csúcsteljesítményeihez mindenképpen. Egyik leghatalmasabb versét, a *Szarvaséneket* elemezve érezhető a híres eposzok hatása, az *Ószövetség* ódon-szép hangulata. Juhász maga is beszélt erről: „...jó lenne (és kellene) hatalmas összefoglalását adni versben minden tudásnak és létezésnek, hiszen a lírai összefoglalás semmiképpen sem azonos a természettudományival vagy

filozófiaival. A líra: összefoglalás.” Ez a legpontosabb megfogalmazás erről a világirodalmi mértékkel mérhető életműről! Túl nyolcvanötödik évén, azt hittem, valami titkos ereje van indázó sorainak. A halál ellen harcolt egész életében. Istennel viaskodott fiatalságától kezdve, és íme, megkezdésére egyházi temetéssel búcsúztatták utolsó útján. Későn, de csak megtalálta a messzi Urát, akinek kedves vendége már. Óriás verskatedrálisából – *Apám, Anyám, A tékozló ország, Gyermekdalok, Halott feketeregő, Krisztus levétele a keresztről* – nehéz idézni. Álljon itt befejezésül a *Himnusz-töredék* tizenkét sora:

„Emeld föl fejedet
büszke nép!
Viselted a világ
szégyenét!
Emelkedj magasba
kis haza,
te, az elnyomatás
iszonya!
Emeld föl szívedet
nemzetem:
lángoljon a világ-
egyetem!”

A tanár úr levele. Keserű sorok mindenütt, és váratlanul szelíd vallomás. „Én a kis falusi templomokat szeretem, a fehér falakat, nem a díszes dómokat. Minél egyszerűbb, annál közelebb van Isten. Semmi nem áll közénk.” Gyerekkoromban engem is kopott vályogépületben szólított meg Is-

ten. A hóillatú csönd, a tiszta arcú öregek, az egyszerű szavak, a nagyapámtól tanult énekek elkísérnek mindenhová.

Déli utazás. A városba megyek, halaszthatatlan dolgokat kell elintéznem. Süt a nap, de az északi szél elviszi a kedvemet. Nem rossz sétálni Budapesten, sok mindent lehet látni: érdekeset és szomorút. Hosszú sor kígyózik a téren, ingyenebédre várakoznak, tál meleg levesre és szelet kenyérré. Van, aki a szemetesben turkál, az üres üvegeket pár forintért beváltja. Lemegyek a Batthyány térre, a 11-es buszról leesett egy idős nő, nagyot koppant a feje az aszfalton. Köröttem férfiak, erős fiatal emberek. De senki nem mozdult. Megállapították, hogy figyelmetlen volt. Valaki azt mondta: „Lehet, berúgott. Az öregek titokban isznak.” Teljes közöny. Lassan mentem a Margit híd felé, visszaneéztem, s láttam, az asszonyt két hajléktalan támogatja a bokor mellett.

Antikvárium. Váratlan kincs a lenti polcon. Kosztolányi *Nyelv és lélek* című prózai kötete. „Az a tény, hogy anyanyelvem magyar – írta egyik cikkében –, és magyarul beszélék, gondolkozom, írok, életem legnagyobb eseménye, melyhez nincs fogható.” Az enyém is ez a gyönyörű magyar nyelv, kísér gyerekkoromtól hűségesen. Az önkifejezés lehetőségén túl az egész nép lelkének, észjárásának, történelmének, műveltségének, teremtőerejének és akaratának a foglalata.

● FENYVESI FÉLIX LAJOS

Láttatni a láthatatlant

Interjú Horváth Lilivel

Első nagyjátékfilmje – egy fiatal állami gondozott lány felnőtté válásának története – sorra nyeri a nemzetközi fesztiválokat. A rendezőnőt anyaságról, filmezésről és a Szerdai gyerek sikeréről is kérdeztük.

Régésznek készült, végül filmrendező lett. Hogyan alakult így?

– Régész abban az életkorban akartam lenni, amikor más gyerek pilóta, masiniszta meg óvónéni. Apukám mesélte, hogy az Altamirabarlangot egy kislány fedezte fel a papájával – ez olyan mély benyomást tett rám, hogy alighanem azért szerettem volna régész lenni, hogy én is felfedezzek majd egy barlangot a papámmal. Később világossá vált, hogy az érdeklődésem a történetmesélés felé visz, aztán a gimnáziumban elkezdtem fényképezni: azt hiszem, a fényképezés és az írás találkozott a filmezésben. Érettségi után a papám munkája miatt egy évet kint éltem a családommal Párizsban, ott a Sorbonne Nouvelle-en már filmes szakra jártam, igaz, az elméleti képzés volt. Amikor hazajöttem, elsőre felvettek a filmrendező szakra. Még nem voltam húszéves, tehát nem volt hosszú az útkeresés: azóta tulajdonképpen folyamatosan ezzel a dologgal foglalkozom.

– Mit szeret legjobban a filmalkotás folyamatában?

– A vizuális történetmesélésen túl, azt hiszem, az emberekkel való foglalkozás érdekel legjobban a filmezésben. Beleértve ebbe a színészekkel, illetve a stábbal való közös munkát és azokat az embereket is, akiknek a történetét meséljük.

– Más filmrendezők is kérték már fel színészválogatásra. Ennyire bíznak az ízlésében?

– A jó ízlés szubjektív dolog, ráadásul én csak alkalmi casting director vagyok, nem tudnék, nem is akarnék bármely rendező víziójába behelyezkedni. Mundruczó Kornél vagy Enyedi Ildikó esetében ez nem volt kérdés, sokat is tanultam a velük való munkából. Azok, akik színészválogatásra kérnek, nyilván azt gondolják, hogy jó szemem van hozzá, és sem ők, sem én nem a legtriviálisabb szereposztási elképzelésekben gondolkodunk.

– Diplomamunkája, a *Napszúrás* és most az első nagyjátékfilmje is állami

gondozott fiatal leányanyák életét, döntéseit dolgozza fel. Miért választotta kétszer is ezt a témát? Honnan jött az ötlet?

– Egyik filmben sem a közeg volt az elsődleges, hanem inkább a bonyolult emberi viszonyrendszerek ábrázolása, kiélezett pillanatokban elkapott figurák megmutatása. A *Napszúrás* című rövidfilmmnél például először csupán az a dramaturgiai konstrukció volt meg, hogy két nő megismerkedik egymással, a történet végére az egyik odaadja a gyerekét a másiknak, és ez paradox módon jó döntésnek bizonyul. Ehhez kerestem egy zárt világot, amelyben nem kínálkozik sok lehetőség, így tud a találkozásnak valami sorsszerűsége lenni. Így lett egy gyermekotthon a történet helyszíne. Első nagyjátékfilmem, a *Szerdai gyerek* pedig a *Napszúrásból* továbbvitt főszereplő karaktere köré épült. Egy helyszín, egy arc, egy kép, egy mondat egy regényből – még hosszan sorolhatnám, mi minden indíthat el egy filmötletet.

– Különös helyzet, hogy édesanya lett a *Szerdai gyerek* forgatása alatt.

– Belülről nézve nem olyan feltűnő az egybeesés a film témája és a saját anyaságom között, hiszen egyrészt amikor a kislányomat vártam, a *Szerdai gyerek* már egy évek óta formálódó projekt volt, másrészt pedig én nyilván egészen másképpen igyekszem nevelni a gyerekeket, mint a film főhőse. Két filmet is készítettem, amelyeknek a hőse egy rettenetesen ellentmondásos tinédzser anyafigura, miközben a saját anyukám számomra a legkevésbé sem ellentmondásos: bátya, igazodási pont. Rengeteg személyes dolog van a *Szerdai gyerekekben*, de nem ilyen direkt ügyek. Leginkább a sors ismétlésének kérdése izgatott ebben a történetben. A generációkon keresztül újra meg újra felbukkanó minták, döntések. Hogy van-e lehetőség ezekből kitörni. És azt gondoltam: nagyon éles helyzetben lévő embert kell megmutatni a filmben ahhoz, hogy erről a kérdésről valamit megfogalmazzunk.

– Édesanyja a budapesti Deák téri evangélikus gyülekezet tagja. Milyen útmutatást, segítséget kapott tőle, hogy ennyire felnéz rá?

– A mostanság kapott segítség mibenléte könnyebben megfogalmazható: mióta megvan a kislányom, született egy újfajta szövetség köztünk a mamámmal. Nemcsak arról van szó, hogy praktikusan rengeteget segít nekünk, hanem arról is, hogy az az érzésem: majdnem olyan jól érti a gyerekeket, mint én magam, és ez nagyon megnyugtató érzés. Amit gyerekkoromban kaptam tőle, nyilván még nagyobb, ugyanakkor homályosabb dolog.

FOTÓK: KISS TAMÁS

– Karlovy Vary, Kalkutta, Trieszt: nemzetközi fesztiválok díjait nyerte sorra a film. Mi lehet a *Szerdai gyerek* kultúrákon átívelő, egészen Ázsiáig elerő sikerének a titka?

– Nyilván nagyon kelet-európai a környezet, amelyben játszódik, de mint korábban is mondtam, számomra nem a helyszín volt az elsődleges, hanem az érzelmi viszonyrendszer, és ez egy másik kultúrában is ismerős lehet. Hogyan válik anyává valaki, akinek magának nem volt

– A szereplőválogatás során rájöttem, mennyire fontos, hogy a főszereplő lány valóban tizenkilenc év körüli legyen, akár csak a filmbéli Maja. Az életkorból adódó sebezhetőség, törekenység, a billegés gyerek- és felnőttkor határán eljátszhatatlan: egy pillanatig ott van az ember arcán, aztán eltűnik. Mi ezt a pillanatot szeretjük volna megragadni a vásznon. Kinga a forgatáson lett tizenkilenc éves. Mikor először találkoztam vele, még nem tudtam, hogy semmiféle színészi tapasztalata nincs. Valóban kisebb hazardjáték volt a részemről, hogy őt választottam – eleinte csak az volt biztos: értjük egymást, jól tudom instruálni, de nem lehetett kiszámítani, hogy meddig mehetünk el vele, hol vannak a határai. Kinga teljesen átadta magát ennek a munkának, pedig nem az a fő célja, hogy színésznő legyen, textiltervezőnek készül.

– A stábben közkedvelt és elismert színészek – Börcsök Enikő, Thuróczy Szabolcs, Nagy Ervin – mellett feltűnik még egy hírességnek, Presser Gábornak a neve is. Hogyan sikerült megnyerni őt egy fiatal rendező első nagyjátékfilmjéhez?

– Már javában folyt a film utómunkája, de még nem volt zeneszerzőnk, ami elég szerencsétlen helyzet. Elkezdtünk vágni, és vártuk, hogy sűgjon az anyag. Amikor Presser Gábor neve felmerült, először azt gondoltam: kizárt, hogy elvállalja egy ismeretlen rendező első filmjét. ▶

Mióta megvan a kislányom, született egy újfajta szövetség köztünk a mamámmal.

A szülői útmutatás nagy része gyerekkorban nem okító mondatokból, hanem abból áll, ahogyan ők maguk viselkednek, döntenek a különböző helyzetekben. Ezek a minták segítenek nekem most is. Nagy érzelmi biztonságban nőtem fel az öcsémmel együtt – figyeltek ránk, és sok időt töltöttek velünk, ugyanakkor meglehetősen nagy szabadságot adtak. Úgy éreztem: bíznak abban, hogy meg bírom oldani a különböző helyzeteket – a felnőttéletemben, a munkámban most is az inspirál leginkább, amikor ezt a fajta bizalmat érzem.

anyja, hogyan tud valaki egy régi, nem működő kapcsolatból kilépni, hogyan nem képes nemet mondani, mikor pedig tudja, hogy az volna a helyes. Ezek húsba vágó, egyetemes kérdések, ugyanakkor a film készítése közben csak reménykedtünk abban, hogy Magyarországon kívül is érthetők lesznek. A film nemzetközi pályája minden várakozásunkat felülmúlta.

– Bátor, hogy első nagyjátékfilmje főszereplőjének egy amatőrt választott, Vecsei Kingát. Miért nem profi színésznőre bízta a feladatot?

De azért felhívtam, és a telefonban nem hajtott el. Azt hiszem, felkeltette az érdeklődését, hogy egy fiatalokból álló csapat kereste meg. A vágóval eléggé szorongtunk a látogatása előtt, de a szorongás abban a pillanatban elpárolgott, amikor ajtót nyitottunk neki. Nem egy híresség állt ott, hanem egy lenyűgözően nyitott ember, aki őszintén kíváncsi volt arra, mit fog látni. Szerencsére magával ragadta az anyag, és iszonyatosan pontos dolgokat mondott már az első nézés után. Úgyhogy belevágtunk. Függetlenül a mögötte álló tengernyi daltól, színházi és filmzenétől, a nagy sikerektől, olyan volt Presserrel dolgozni, mintha az osztálytársam ült volna mellettem, akinek ugyanolyan fontos, hogy valami jót csináljunk együtt, mint nekem. Én sajnos nem zenélek, ezért csak laikus szavakat keresgélve tudtam elmondani az elképzeléseimet – Presser pedig nagy figyelemmel fordította le ezeket a maga számára. Sokat tanultam. Nagyon inspiráló munkafolyamat volt, úgyhogy mindkettőnkben megvan a vágy arra, hogy újra együtt dolgozzunk.

– Dolgozik már új filmen?

– Több tervem is van. Annak, amelyikkel éppen foglalkozom, egy negyvenes orvosnő a főhőse. Közegét, konfliktusát tekintve nagyon különbözik a történet a *Szerdai gyerekektől*, annyiban mégis hasonlít hozzá, hogy egy kemény érzelmi döntések forgatagában boldogulni próbáló, erős női karakter áll a középpontjában.

– Tervezik a *Szerdai gyereket* olyan közegben bemutatni, ahol érintettek, szegénységben élők, állami gondozottak találkozhatnak vele?

– Elsősorban azokba az intézményekbe visszük el a filmet, ahol valamilyen módon – akár szereplő gyerekekkel, akár hellyel – segítettek az elkészültében. Arról azonban nem vagyok meggyőződve, hogy jó ötlet lenne olyan közegben levetíteni, ahol a történet játszódik. Sok gyermekvédelemben dolgozó szakember látta már a filmet – nagy öröm, hogy azt mondták, sikerült hitelesen ábrázolnunk ezt a világot. Ugyanakkor szerintem nem biztos, hogy ez az a film, amely megerősítené a nehéz helyzetben lévő tinédzser személyes ambícióit, a kitörni vágyást. Ahhoz túl halk a remény hangja a történet végén. Annak viszont nagyon örülnék, ha minél több középiskolás látná a filmet. A filmbéli Maja húsz percre lakik Budapest belvárosától, mégis, a többség számára láthatatlan világban él.

• KÉZDI BEÁTA

Leányanya

Maja története a felnőtté válás, a reményvesztettség, a bizalom, a kötődés és az elszakadás filmje. Arról beszél, hogy az előítéletekkel semmire sem megyünk. Hogy az élet nem fekete-fehér. Nincs jó oldal és rossz oldal, hanem emberek vannak egyedi múlttal, egyedi étellel, saját sebekkel, környezettel és hatásokkal. Recenzió Horváth Lili Szerdai gyerekek című filmjéről.

Horváth Lili első nagyjátékfilmjét tavaly decemberben kezdték vetíteni a magyar mozik. A *Szerdai gyerekek* idáig négy rangos nemzetközi filmfesztiválról hozott el díjakat. A vetítéshez jótékonysági akció társul: a mozik előterében nevelőintézeti fiatalok számára gyűjtenek ruhákat. Jó ezt előre tudni, hogy ne üres kézzel érkezünk.

A főszereplő Majának (Vecsei Kinga), az intézetből nemrég kikerült fiatal lánynak kevés a vesztenivalója. Kevés – és mégis sok. Úgy nőtt fel, hogy ami nekünk, páholyból bámulóknak talán kevés, neki

lenetekben – sok mindenről értesülünk: Maja örökös anyavárársban telt gyermekkoráról, megalázó párkapcsolatáról gyermeke apjával, a telepiek kilátástalan életéről, a jó szándékú, ám megfáradt intézeti nevelőkről és arról, hogy időnként mintha látszana a kiút. A páholyban ülve fel sem fogjuk, micsoda erő és elszántság kell ahhoz, hogy a kiút valóban járható út legyen.

Maja gyönyörű, fiatal, egyszerre elszánt és vágyakozó, ártatlan és romlott lány. Amikor szerdánként meglátogatja a kisfiút az intézetben, szinte önfeledten játszanak: két gyerek fogócskázik. Amikor viszont kell a pénz, mert baj lesz a hitellel, lazán

nagyon is sok. Kötődései és kötöttségei sokunk számára ismeretlenek. Szerencsétlen vagy esetlen próbálkozásainak egyetlen céljuk van: megszerezni szintén nevelőotthonban élő kislány (Krisztián: Kovács Ede) felügyeleti jogát. Eközben – az amúgy szűkszavú és visszafogott gesztusokkal dolgozó, finom jelzésekből építkező je-

posztol a kocsikat feltörő régi haveroknak. Mintha a világ legtermészetesebb dolga lenne ez is. Kilátástalan helyzetben találkozik Maja a Bejárat mikrohitellel, és elhatározza, mosodát nyit a szegénytelepen.

A mikrohiteles csoport emberséges és érzékeny, makacsul türelmes felügyelője János (Thuróczy Szabolcs). A másik világ

- nagytotálban

tagja. Óriási szakadék húzódik a két világ között. Pedig – finoman szólva – ők, a „többségi társadalom” tagjai sem a felső tízezerbe tartoznak. Mindegyiknek megvan a maga múltbeli elhajlása, a maga frusztrációja, a maga „intézete”. A szakadék már a szereplőválogatásban is testet ölt: Maja és a telepiek megformálói – egyébként zseniális – amatőrök vagy ismeretlen színészek (Németh Annamária például), a másik világ

káció, hogyan lehetnek bizalommal mások felé, és hogyan nyerhetik el másokét. Maja ráadásul még az anyai példa hiányától is szenved, pedig anya, jó anya akar lenni.

Amatőrök és profik, telepiek és a többségi társadalom tagjai: a két világ elbeszél egymás mellett. Meglehet, a kis Krisztián némasága (amelyet apja ráadásul ki is gúnyol) éppen ezt a kommunikációképtelenséget jeleníti meg.

kai háttéréről sem, így hát nem társadalmi igazságtalanságokat feszegető szociálpolitikai alkotás.

Maja története a felnőtté válás, a reményvesztettség, a bizalom, a kötődés és az elszakadás filmje. Azt mutatja meg, hogy milyen rettenetesen nehéz megtalálni a csatornát a teljesen különböző szociokulturális háttérrel rendelkezők között. Arról beszél, hogy az előítéletekkel sem mire sem megyünk. Hogy az élet nem fekete-fehér. Nincs jó oldal és rossz oldal, hanem emberek vannak egyedi múlttal, egyedi élettel, saját sebekkel, környezettel és hatásokkal.

A film – szerencsére – nem együttérzésre hív, hanem megértésre; nem az előítéletek tagadására, hanem a lerombolásukra. Bár nagyon csúnya dolgok történnek, ítélet nincs. Legalábbis nem a filmben. Az ítéletet először magunk felett mondjuk ki.

Míg a kilátástalanság ellenére számos – akár előre sejtethető – apró csoda, csodácska történik, a film végén a megoldást jelentő nagy csoda elmarad. Az utolsó pillanat egy kicsit hosszabb lehetett volna. Hogy pár másodpercünk még jusson a kicsi fiú égkék tekintetébe kapaszkodni, amelyben remény csillan egy teljesen vesztettnek látszó helyzetben. Higgyük, hogy majd a 93. perc után! Hinnünk kell abban, hogy van átjárás a két világ között.

• ZÁSZKALICZKY ZSUZSANNA

Maja gyönyörű, fiatal, egyszerre elszánt és vágyakozó, ártatlan és romlott lány.

epizódfiguráit pedig profik (Börcsök Enikő, Dér Denisa, Lukáts Andor) játsszák. És nemcsak azért nem értik vagy nem jól értik egymást, mert a telepiek szókincse szegényes, és jassznyelvet használnak, hanem mert az agresszív kommunikáció minden közeledést megnehezít. Nem építhető ki az alapvető bizalom sem, ha az egyik fél minden kérdést és megjegyzést támadásnak véli folyton visszatámad.

Nem tanulták meg – Maja sem, de jó részt a többiek sem –, hogyan fejezzék ki az érzelmeiket, milyen a pontos kommuni-

Mégis van mégis. Vannak telepiek (Böbe, Gyufa), akikben legalább az igény felébred a jobbra. Az emberibbre, a tervezhetőre, a biztonságosra. Erre hajt Maja is, hiszen ez az egyetlen esélye.

De a lány története nem merül ki pusztán abban, ami a mozivásznnon pereg. Maja története nem (csak) lineáris, gyönyörűen fényképezett (operatőr: Maly Róbert) képkockák sora. Bár Maja állami gondozásban nevelkedett, a film nem az állami gyermekintézetekről szól. Ugyanígy nem szól a mikrohitelek politi-

Ami múlt, ami nem, megyek!

„...egyszerre nem lehetünk távol és közel.”
(NÁDAS PÉTER: Mélabú)

A budapesti Robert Capa Kortárs Fotográfiai Központban három kortárs művész – Gerhes Gábor, Esterházy Marcell és Forgács Péter – kiállítása olyan kérdéseket feszeget, amelyekkel nap mint nap szembesülünk a jelenben, mi több, szembesültünk a múltban, és tartok tőle, hogy fogunk a jövőben is. A három kiállítás három önálló, mégis egymásra reflektáló anyaga a hatalom és az egyén viszonyát, a személyes és a köztörténet összefonódását, a hatalomgyakorlás technikáit, a propaganda nyelvhasználatát, a hazugság természetrajzát vizsgálja. Megmutatja azt, hogy semmi sem egyértelmű, hogy a múlt is folyton változik, és hogy az érintetlen is válhat érintetté.

Érnek meglepetések. Az egyéni, a sajátos, az alkotói, a nézői értelmezés – azaz a

személyes jelentésadás – folyamata és tapasztalata válik fontossá a kiállításon. Így aztán fel sem merülhet az Arany János-i „gondolta a fene!” – mert a minél gazdagabb kibontás, a minél szélesebb asszociációs sáv a cél: személyessé tenni a közös, és közössé a személyes tapasztalatot.

A művek többsége szövegalapú, tehát bőven kell időt szánni magára az olvasásra, az értelmező olvasásra is. „Már tudok olvasni” – hirdette egy gyermekkönyv fejléce. „Már tudok olvasni” – sejtí a látogató, lehajtott fejével a haladtában. Olvasni az ismeretlenül ismerős szófordulatokat, jegyzeteket, idézeteket, olvasni a koronként értéküket vesztett szavakat, olvasni propagandadumákat, olvasni a szeretett személyről szóló jelentéseket, a szeretett személy által adott jelentéseket, olvasni a sorok között.

Igen, a jelentésnek azzal a másik értelmével is szembesülnünk kell: Forgács Péter édesanyja Pápainéként teljes odaadással és mindenek elé helyezve szolgálta tíz éven át a Kádár-rendszert. Fiai – a képzőművész és az író – olykor eljátszanak a Pápai Péter és Pápay András álfedőnevekkel. Anyjuk néhány éve megismert múltja elválasztja őket tőle, mert (vagy de) elválaszthatatlanok.

Forgács videójának időtlenített képsoraiban egy talányos Kafka-szöveg hangzik folyamatosan: „...talán csak azért csináltam az egészet, hogy egyszer majd bebizonyítsam neked, hogy tudok én nevetni.” A szereplők fesztelenül viselkednek, a képek végtelenítettek, az újrakeverés és -vágás zavarba ejtő. És ez a zavar épp elég, hogy átvezessen a Pápainé-archívumba, ebbe a metaforikus, tömény, rettenetes és undorítóan – már bocsánat, de – gyönyörű ornamentikába, amely a késő Kádár-kor pilleszékekkel és szobaszínházzal, Orwo filmmel és szegfűcsokorral, félmeztelen fiatalokkal és kiüntetésekkel, Petrivél, Cseh Tamással, Halász Péterrel, Eörsivél, Méreivél, besúgókkal és besúgókkal. Nem lehet nem beszélni

Forgács András író és Csepregi András evangélikus lelkész beszélget április 28-án 18 órától a Petőfi Irodalmi Múzeumban az Asztali Beszélgetések Kulturális Alapítvány rendezésében *Élő kötet nem marad – Közelmúltunk megértése* címmel.

Gerhes Gábor: *Érzelmek monokultúrája* – A szavak helyes használatának helyreállítása

Forgács Péter: Pápainé és fiai (részlet)

az anyakép összetöréséről és a mégisről. Ahogy a kimásolt könyvlapokra Forgács kézzel feljegyzi: „Ez az oldal a »Pápai Péter«-féle javított Esterházy Péter »Javított kiadás«-a. Minden »apám« szó behelyettesítendő »anyám« szóra. Szó szerint. Eztán.”

Gerhes a hatalmi pozícióval ironizál. Megteheti, hiszen az 1964-ben készült herendi porcelántálon ott mosolyog baba-portréja: a „kéretlenül kapott tárgy” remekül mutatja be a Kádár-kor visszás fényét, amikor egy vezető beosztású nagymama számára egyedi ajándék készül a szocialista gyáriparban. Lojalítás, hamis kellem, törekény béke és megvett elköteleződés fogalmazódik meg a tárgyban, és maró gúnnyal párosul a megmutatás gesztusában.

Falat betöltő installációjában Gerhes ötvennégy fogalmat, értéket tisztán állít ki, kontextusmentesen. Minden szellemi környezetüket az anyag és a kiállítás módja adja. Míves aranybetűk sorakoznak a feketére festett üveglapokon, mint valami kolumbáriumban vagy a Magasztos Állami Hivatal névtábláin. Olvassuk a póre fogalmakat: szilárdság, kitartás, bátorság, hazaszeretet, szépség, alázat, kötelességtudat, remény, hit – csak a szeretet hiányzik. Vajon megálljuk-e, hogy elő ne vegyük beidegződéseinket? Hogy minden politikai szólamtól megtisztítva újraalkossuk a fogalmakat – és velük együtt az értékeket? Hogy újraértelmezzünk? Vajon hogy vizsgálunk a kísérletben?

Esterházy installációjában fekete plakátok tömege várja, hogy a látogató magával

vigye és – természete szerint – terjessze. Tizenhét – ötven-, hatvanéves – propaganda-mondat olvasható rajtuk. A mai valósággal való mindennemű összefüggés csak a vélet-

ben egyre gyakrabban tűnik fel a múlt.” Múlt és jelen: jelentéseltolás, jelentéstulajdonítás, jelentésfelügyelet. Jelentésörökítés, jelentéshasadás, jelentésspirál, jelentés-

Esterházy Marcell: Jelentéseltolás – Cui prodest, Propaganda Tourner la page

len műve lehet. Egy másik reklámhordozó – fénycsövek – paradoxont kommunikál. A zavarba ejtő két mondat a politikai asszociációktól távol is megállja a helyét: „A következő mondat igaz. Az előző mondat hamis.”

Esterházy idézetei is bőven adnak muníciót a továbbiakra: „A történelem legfényesebb lapjai örökítik meg a legmattabb képeket.” „Az alkotó ember erőfeszítésének egyik legnagyobb diadala, hogy nap mint nap elképzeli meredeken lefelé ívelő útját.” „S valóban nehéz felismerés, hogy a jelen-

rendőrség. A jelen magyarázza a múltat a jövő számára. A múlt magyarázhatja a jelen. A jelent és...

• ZÁSZKALICZKY ZSUZSANNA

Jelentés. Kiállítás a Robert Capa Kortárs Fotográfiai Központban. Esterházy Marcell: Jelentéseltolás; Forgács Péter: Jelentéstulajdonítás; Gerhes Gábor: Jelentésfelügyelet. Megtekinthető március 13-ig.

A Gyóni-rejtély

A vasabroncs sem segíthetett

Különleges végtisztesség volt 1917. június 27-én a krasznojarszki temetőben. Egy harminchárom éves, köztisztviselőként álló magyar költőt temettek, aki a fogolytáborban hunyt el. A halottaskocsi rézveretes, kék keresztekkel mintázott vörösfenyő fakoporsóját vitte, amelynek fedelére belülről odaszegezték a bajonettjét, és betették ezüstfogantyús botját. Hordóabroncsot húztak a testére, mindkét karját leszorítva vele. Egyértelmű volt a szándék: azt remélték, hogy egyszer majd, jobb időkben, az exhumáláskor és a hazaszállításkor a vasabroncs megkönnyíti Gyóni Géza azonosítását.

Koporsóját fegyvertelen orosz kísérettel, a tisztői becsület-szóra kiengedett harminchét fogolytársa kísérte ki a két és fél kilométer távolságban lévő fogolytemetőbe, amely a tábor és a város között terült el, és az 1863-ban alapított úgynevezett Troickoje kladbiscse (Szentháromság temető) elnevezésű városi sírkert elkülönített részének számí-

ványainak exhumálása és magyar földbe temetése nem okozott gondot. Pedig így történt.

Przemysl védői

A mai fiatal nemzedék talán nem is hallott Gyóni Gézáról, aki a békéscsabai Áchim családból származott. 1884. június 25-én született; édesapja, Áchim Mihály Gyón

nulmányait megszakítva újságíró lett. Zaklatott életű fiatalember ellentmondásos élete az övé. Kezdetben a szerelmes, hazafias, búsongó almanachlírát darabjai közé illő verseket ír, majd – részben Ady hatására – lassan átvált merészebb, önkínzóbb, a társadalmat jobban bíráló hangra. Később aztán minden illúziója elszáll az „igazságos” háborúval kapcsolatban. (Utoljára 1984-ben adta ki válogatott verseit a Szépirodalmi Kiadó *Az élet szeretője* címmel.)

Főhadnagyi rangú öccsével együtt került az Osztrák–Magyar Monarchia przemysli „végvárába”, amelyet nyolc hónapos hősi védelem után, 1915. március 22-én foglaltak el az oroszok, s az életben maradtakat szibériai hadifogolytáborokba hurcolták. A már korábban megbetegedett Áchim Mihály tisztiszolgának vette magá mellé tizedes, majd zászlós bátyját, hogy a hadifogságban se veszítsék el egymást. A fogság útjának – Kijev–Moszkva–Inza–Alatir–Omszk–Petropavlovsk – október végi végállomása mindkettőjük számára tragikus értelemben is a krasznojarszki Vojennij gorodok, a korabeli Szibéria egyik legnagyobb, leghírhedtebb, több tízezer főt magába záró hadifogolytábor volt.

Szláv Krisztusok kínszenvedése
Kövült meg itt az út árkába;
S az esti ködben itt lebeg
A Tolsztojok havas szakállá.

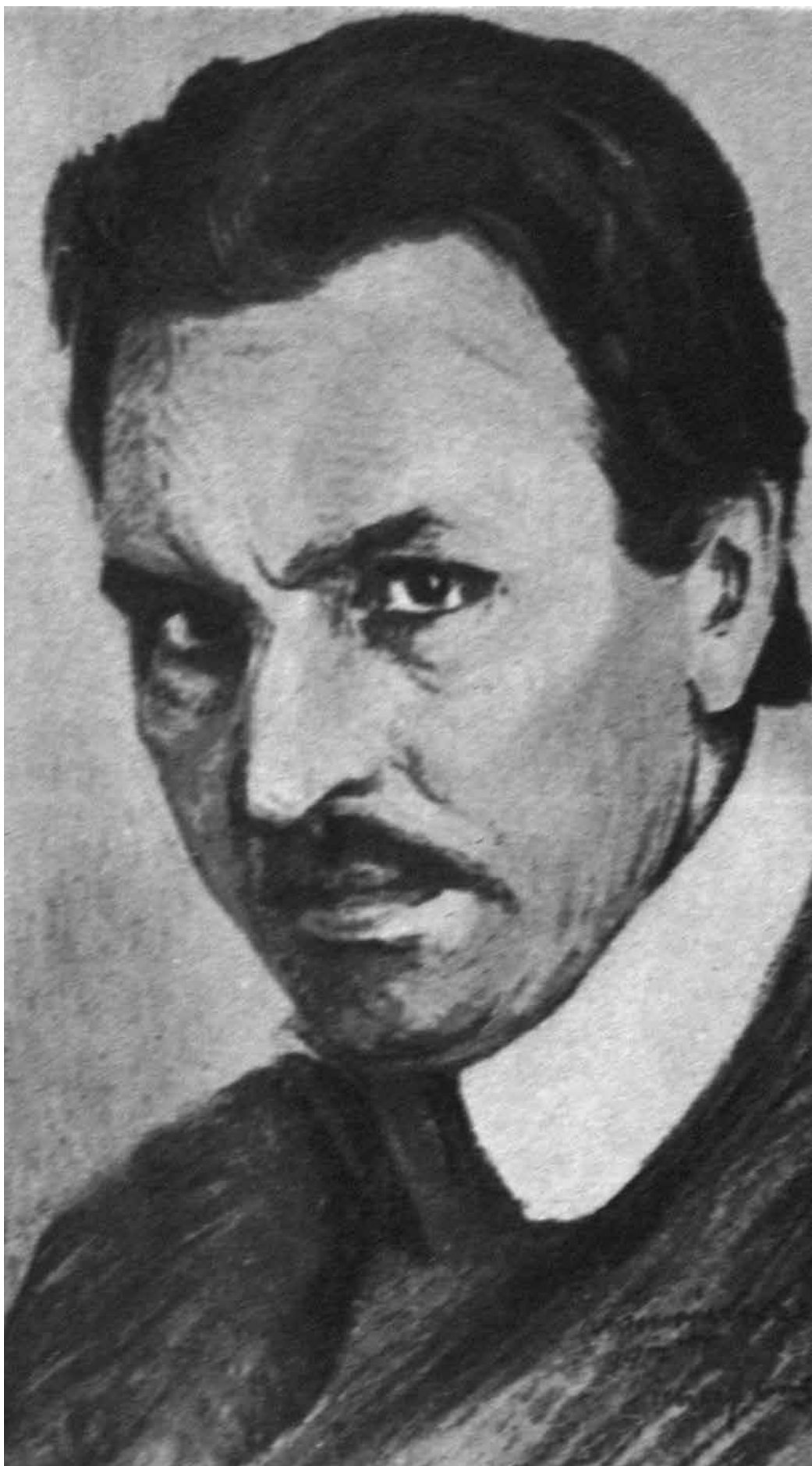
(Bilincsek útján – részlet)

tott. A visszaemlékezőktől tudjuk, hogy a szertartáson a birodalmi német evangélikus lelkész beszélt, a magyar tiszt dalárda énekelt, s egy főhadnagya a magyar nemzet nevében vett végső búcsút Gyóni Gézától. Ilyen előzmények és dokumentumok után hihetnénk, hogy a költő földi marad-

község evangélikus lelkésze volt, Áchim András, a „parasztképviselő” pedig másod-unokatestvére.

Áchim Géza szülőfalujáról vette írói nevének a Gyóni nevet, Gyónról indult a „magyar poéták áldott, átkozott útján”. Evangélikus teológushallgató volt, de ta-

A költő portréját
Tscheik Ernő
festette

Az Áchim testvérek a viszonylag jobb ellátás dacára sem tudták megszokni a helyi éghajlatot, és Mihály 1917. június 8-án tüdőbajban meghalt. Bátyja képtelen volt feldolgozni öccsének elvesztését, és megtévelyedett elmével, éppen harmincharmadik születésnapján, június 25-én követte őt a halálba.

Idegen földben

Két évtizedes küzdelem kezdődött Gyóni Géza és testvére földi maradványainak hazaszállításáért. A feltámadt lelkiismeret cselekvésre ösztönözte a költő tisztelőit, s a halálhírt elsőként közlő *Budapesti Hírlap* a Petőfi Társaság közreműködésével azonnal gyűjtést indított, de a lelkesen felhalmozott összeg az első világháború után hamarosan értékét veszítette. A remény azonban nem halt el.

Kovács László régész, aki mélyen beleásta magát a Gyóni-rejtélybe, így vélekedik ma:

– Számomra úgy tűnik, hogy a földi maradványok hazaszállításának reális lehetőségét először a szovjet kormány korábbi merev álláspontjának megváltozása te-

remtette meg akkor, amikor egy 1930. évi rendeletében általánosságban megengedte a más nemzetiségű halottak exhumálását az ország egész területéről. A remény annyira felerősödött, hogy az 1931 novemberében működési engedélyhez jutott Gyóni Társaság alapszabályába foglalta a hamvak magyar földbe juttatását. Első lépésként Dinnyés Lajos országgyűlési képviselő tárgyalta a szándékról a bécsi szovjet nagykövetségen. A szovjetek azonban kijelentették, hogy a hamvak Magyarországra szállítása mégsem lehetséges, de nincs akadálya annak, hogy valamelyik szomszédos államba vigyék, amely diplomáciai kapcsolatban áll a szovjet kormánnyal. Ausztria járható út lett volna, de akkor meg Szibériában támadtak nehézségek.

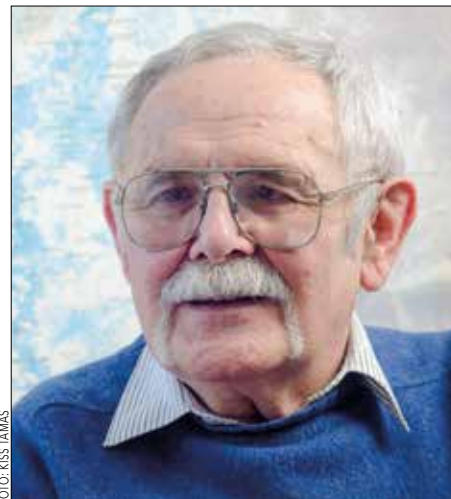
A magyar–orosz huzavona Bécs után a budapesti szovjet követségen folytatódott – parttalanul. 1936 első felében az engedélyezett és tervezett kiutazásra azért nem került sor, mert a szovjet fél valószínűleg eredménytelenül kereste a sírt az 1917-es

ták” – állt a levélben. A tények arról vallanak, hogy Sztaszova előterjesztését Sztálin elfogadta, és a diplomáciai puhatolódzás megszervezését Vjacseszlav Mihajlovics Molotovra szignálta. A Rákosi–honvédtámaszlók-csere 1940. október vége és 1941 eleje között végül is létrejött – de Gyóni Géza földi maradványainak hozzáadása nélkül! Tehát valószínű, hogy a sír már 1937-ben nem volt felismerhető. A kör itt bezárult.

Emléktábla van, sír nincs

– Mindezek után felvetődik a kérdés: napjainkban van-e még esélye annak, hogy a meglévő dokumentumok alapján megtalálják Gyóni sírhelyét? – fordultam Kovács Lászlóhoz.

– A válaszom egyértelmű nem! Gyóni Géza sírgödörét közvetlenül öccse sírhantjának bal oldala mellett ásták meg, ahogy

FOTÓ: KISS TAMÁS

Kovács László: A hadifogoly-temetőt elnyelte a Szentháromság temető

– Igazodási pont, mint ahogy azok voltak hajdanán a templomtornyok is.

– Igazodási pont lehetne... A probléma azonban az, és ezt orosz antropológus kollégámtól tudom, hogy a hadifogoly-temetőt elnyelte a Szentháromság temető, amelybe több rétegben is temettek, tehát eredeti, fakeresztes jelölésű fogolysír egy sem maradt. Később a temető egy részét kisajátították, s ott a Győzelem terét alakították ki a második világháborús halottak emlékművével, más pravoszláv sírok pedig egy utca kerti sávjában őrződtek meg. Nem tudjuk, hogy Gyóni csontjait őrzi-e még a föld. Két variáció lehetséges: amikor a sírok ásásakor a csontokig jutottak, békén hagyták vagy kidobálták őket. Tudniillik Gyónit valóban meg lehetett volna találni a testére erősített vasabroncsnak köszönhetően. Tehát: a költő csontjai vagy ott vannak, vagy nincsenek, de azt állítani, ami egy hivatalos helyszíni látogatás nyomán többször elhangzott, és a média természetesen ráugrott, hogy ismerjük Gyóni sírhelyét, ostobaság volt! Abból ugyanis, hogy a temetés háttérben látszik az 1916-ban emelt vörösgránit obeliszk, még nem lehet pontosan megítélni az irányt és a távolságot. Nem is szemből látszik az obeliszk, hanem a négyszögletes oldalának valamelyik élével.

– Egyébként az oroszok ma hajlandóak lennének az exhumálásban segíteni?

– A helyzet az, hogy mivel temettek ide második világháborús hadifoglyokat is, gyakorlatilag nemzeti emlékhely szintre emelkedett a sírkert, és nem valószínű, hogy valaha is lesz ott bármilyen exhumálás. Inkább meg fogják őrizni abban az

A Gyóni Géza temetéséről készült felvétel dokumentumértékű

állapotokat rögzítő, időközben alkalmatlanná vált térkép segítségével, a magyar fél pedig még nem tudta összegyűjteni a szükséges anyagiakat.

Kovács László érdekes közjátékra utalt. Elmondta, hogy Jelena Dmitrijevna Sztaszova, a moszkvai Nemzetközi Vörös Segély egyik vezetője, befolyásos politikai személyiség 1937. március 23-i keltezésű levelet írt Sztálinnak, amelyben felvette „Matiasz Rákosi elvtárs” kicserélését „D’joni Geza” maradványaival, valamint a magyarok 1848–49-es zászlóíért. „A maradványait [mármint Gyóniét] megtalál-

azt még a koporsó leeresztése előtti állapotban a helyszínről és a kíséretéről készült kis méretű fénykép tanúsítja. Egy Sapiro nevű krasznójarszki fényképész dokumentumértékű felvételén a sírgödör bal oldalán a kiásott földkupac látszik, közvetlenül mellette pedig Mihály fakeresztes sírhantja, majd a gyászoló gyülekezet. Leghátul, a fejek mögül kiemelkedik egy gúla alakú obeliszk csúcsa, egy hadifogoly-emlékmű. A jelenlegi elgondolások abból indultak ki, hogy az oroszok valamilyen oknál fogva ezt az obeliszket nem törték össze, és most is megtalálható a temetőben.

állapotában a temetőt, ahogy jelenleg van. Birtokomban van egy fotó, amely azt igazolja, még 1996-ban is temettek ide, ezért elképzelhetetlen, hogy letarolják a sírokat, és bizonyos mélységben kutakodnak. Egy magyar költőért biztosan nem!

– Emléktábla sem őrzi Gyóni Géza emlékét?

– A temetőben nincs emléktáblája. A krasznójarszki múzeumban viszont igen, és egy kis anyag is szól róla.

– Ön miért kezdett el foglalkozni Gyóni sírhelyével?

– Amikor 1989 nyarán befejeződött a barguzini ásatás, és úgy vélték, megtalálták Petőfi Sándor földi maradványait, azt tervezték, hogy azonnal hazahozzák őket, és még 1989. július 31-re, a segesvári csata évfordulójára nagy budapesti népünnepélyt rendeznek. Ezután a csontokat levisszik gyalog, fáklyás kísérettel Kiskörösre, s ott temetik el, majd egy nagy emlékművet emelnek a költőnek. De ekkor az oroszok a törvényeikre hivatkozva kijelentették, addig nem vihetik ki a csontokat országuk területéről, amíg valamilyen hivatalos állásfoglalás nem lesz arról, hogy a csontváz magyar állampolgáré és Petőfié. Az orosz külügyminisztérium tudatta ezt a magyar kormányval, és ezek után Németh Miklós miniszterelnök intézkedett, hogy az Akadémia állítson fel egy Petőfi-bizottságot. Engem mint régészt választottak be. Miután figyeltem a Petőfi-ügy bonyolódását, rábukantam Kiszelyné Hankó Ildikó antropológus, újságíró egyik cikkére, amelynek legmeghökkenőbb állítása az volt, hogy: „Gyóni sírját 1989 júniusában felkeresték a Petőfi Sándor után kutató Megamorv-Petőfi-bizottság tagjai is. A sír felirata akkor még megvolt, sőt hervadt virágok is voltak rajta. A krasznójarszki öregek elmondták, hogy egy jeles magyar költő nyugszik ott, akit derekán vasabronccsal temettek el, a magyarok közül senki sem keresi, és nem látogatja a sírt. Most [vagyis a cikk megjelenését, 2006 márciusát követően] még meg lehetne találni a sírt és benne a költőt.” Ahány mondat, annyi szenzáció, amely mögött ugyanannyi valótlan bújik meg. Engem ez a döbbenetes hazugság annyira feldühített, hogy nekiálltam egy alapos kutatásnak Gyónival kapcsolatban.

– Elmentek a Megamorv-bizottság tagjai Gyóni sírjához?

Gyóni Géza alapfokú tanulmányait Szarvason és Békéscsabán végezte. Középsiskolába szintén Békéscsabán, a Rudolf Főgimnáziumba járt. 1902-ben felvételt nyert a pozsonyi evangélikus teológiára, azonban tanulmányait megszakította, és 1903-tól a *Nyugat-magyarországi Híradó* című lap munkatársa lett. 1904-ben, öngyilkossági kísérlete után Gyónon nyert állást mint jegyzőgyakornok. 1906 és 1908 között Budapesten közigazgatási tanfolyamot végzett, sikeres vizsgái után azonban ismét visszatért az újságíráshoz. Közben 1907-ben mint póttartalékos katona Boszniában szolgált. 1910-től először a *Soproni Napló*, majd a szabadkai *Bácskai Hírlap* munkatársa volt. 1914-ben bevonult katonának. Przemyslnél orosz fogságba esett, s a krasznójarszki hadifogolytáborban halt meg. Przemysl orosz ostroma alatt írta leghíresebb versét, a *Csak egy éjszákára...* kezdetű költeményt.

– Egyáltalán nem mentek el. Nem is mehettek, mert a költő sírjának nyoma nincs a felszínen. Mivel Kiszely István két könyv méretű annotált bibliográfiában és eseménynaptárban közreadta a barguzini expedíció tevékenységének dátum szerint rendezett adatait, könnyű volt megbizonyosodni arról, hogy ilyen látogatás nem történt. Meg is írtam, hogy Hankó Ildikó nem csinált mást, csak hazudott, teljesen feleslegesen, mert a Gyóni-ügy a barguzini

Gyóni Géza (baloldalt) és Áchim Mihály

ügyet egyáltalán nem zavarta. Csak neki apropónak kellett ez a hazugság, hogy leírhasa: micsoda ország vagyunk, Gyónit sem hozzuk haza, és Petőfit sem. Hankó cikke tárgyalt részleteinek összes adata közül egyedül az felelt meg az igazságnak, hogy megemlítette: „Gyón és Dabas egyetített községi tanácsa 1972-ben levélben

kérte Krasznójarszki város vezetőit, hogy kutassák fel Gyóni sírját, amíg lehetséges. A krasznójarszki vezetők tudatták, hogy a város honismereti és történelmi bizottsága kutatja a sírt.” A levélváltásról beszámoló újságcikkek azonban egy további lényeges mondatot is tartalmaztak, amelyet Hankó elhagyott, miszerint a sírkeresők munkáját „nehezíti, hogy az egykori hadifogoly-temető nagy részét már beépítették, területét elérte a fejlődő, növekvő szibériai város”. Hankónak fogalma sem volt a Gyóni-temetés és a sír irodalmáról, azokról a kitaró kísérletekről, amelyek a költő földi maradványainak hazaszállítását célozták.

– Összefoglalásként mi szűrhető le a fellelhető dokumentumokból?

– Megállapítható, hogy a sikertelenül keresett krasznójarszki Gyóni-sírhely valószínűleg végleg elveszett, s többé nem kutatható, igaz, más okból nem, mint Petőfi Sándor sosemvolt szibériai nyughelye.

★

Végezetül Syposs Zoltánt idézzük, aki *Alkonyi órák* című könyvében így fejezte be a Gyóni Gézáról írottakat: „A halál kapujából még egyszer visszafordulva, a kórház falára írja utolsó töredékes versét: »Térjete meg és szeressetek! / Elnyel mindenedet a hőség / És csak Istené a dicsőség.« Sírversét már előbb elkészítette: »Boldog, ki itt jársz, te-éretted is / Megszenvedett, ki lent nyugszik, a holt; / Véres harcok verték fel hírt, / De csak a béke katonája volt.« Költő volt... s még csak 33 éves, amikor a halála megváltotta szenvedéseitől. Sírja fölött nincs szürke márvány, fölébe nem hajol szomorúfűz lombja. Óréa is illik, amit Kiss József mondott Petőfiről: »Nem adatott néki ülni őszi fényben / A tölgyek alatt...«

• KŐ ANDRÁS

Vigyázz! Kész! Rajt!

A sport is lehet a misszió terepe

Két év után újra sportmissziós konferenciát rendeztek Magyarországon. A sport mellett elkötelezett keresztények az elmúlt hét végén a Késői Eső Gyülekezet érdi székházában gyűltek össze, hogy megvizsgálják, miként lehet testmozgás, edzés, verseny közben is hirdetni az evangéliumot; s hogy egyáltalán a krisztusi értékek miként mutathatók fel e területen.

Mivel a sportmisszió is misszió, a kiindulási alap ez esetben is a Szentírásba foglalt missziói parancs: „Elmenvén azért, tegyetek tanítványokká minden népeket, megkeresztelvén őket az Atyának, a Fiúnak és a Szent Léleknek nevében.” (Mt 28,19; Károli-fordítás)

„A legfontosabb, hogy legyen elképzelésünk arról, mit akarunk tenni, hol akarjuk mindezt, és hogyan akarjuk véghezvinni” – hangzik a ReadySetGO sportmissziós tréning „munkafüzetének” ajánlása. És a téma szempontjából a „hol?” a sarkalatos kérdés.

A missziói parancsban olvasható görög *ethnoi* szót hagyományosan népeknek, nemzeteknek fordítjuk. Ha azonban figyelembe vesszük, hogy a bibliai időkben nem beszélhetünk a mai értelemben vett nemzetekről, akkor tágabb jelentést tartalmat kell tulajdonítanunk a szónak. Mai,

globalizált világunkban pedig nem is feltétlenül földrajzi határokkal kijelölt területekre kell gondolnunk – merőben más ismérvek is adhatják az alapját a közösségek szerveződésének.

Ilyen alap például a sport melletti elköteleződés. Ez is lehet a közös jellemző:

„A legfontosabb, hogy legyen elképzelésünk arról, mit akarunk tenni, hol akarjuk mindezt, és hogyan akarjuk véghezvinni

a sport és sportolás révén is alkothatunk egyfajta közösséget.

A sporttal világszerte több mint ötmilliárd ember kerül kapcsolatba valamilyen módon a néző-szurkolóktól a professzió-

nális sportolókig, a gyerekektől a felnőttekig. (A gyülekezeti hitéletet gyakorlók száma a világban ennek kevesebb mint a fele!) Attól függően, hogy ezek az emberek hol helyezkednek el a „hitéleti skálán” (keresztyén tanításokat elutasítók, közömbösek, keresők, megtértek, érett hittel rendelkezők stb.), valamint életkoruk szerint is más-más stratégiát kell alkalmazni, hogy tanítványokká lehessenek, és később tanítványokká tehessenek másokat. Teljesen más értékeket hangsúlyoz továbbá egy játékos csapatsport, ahol az egymásrautaltságot, a másikban való bizalmat, együttműködést lehet megtanulni, mint –

mondjuk – a kizárólag egyéni teljesítmény fokozására készített versenysport.

Sportmissziós munka végezhető ugyanakkor a gyülekezeteken belül is, hiszen értékeket közvetítünk azok számára, akiket be-

vonunk a különböző sportokba és játékokba. S hogy az egyházon kívül hol van helye a sportmisszióknak? Nos, például sporttáborokban, sportfesztiválokon, -klubokban, -egyesületekben, sportvezetőképzéseken... Mindazonáltal az egyház, illetve a gyülekezetek segítsége és erőforrásai a keresztyén közösségeken kívüli tevékenységekben is nélkülözhetetlenek.

A nagyfokú teljesítménykényszer, az elvárások, a gyakori helyváltoztatás, a távolság a családtól, a sok lemondás, az esetleg torzuló önértékelés, amellyel a hírnév, illetve a siker és a kudarc nagy nyilvánosság előtt való megélése járhat – ezek mind a professzionális versenysport jellemzői és részben veszélyei. Ezért szükség van egy olyan személyre, aki nem a tőle eredményt elvárók oldaláról van kapcsolatban a sportolóval – mint a klubedző, szakosztályvezető stb. –, hanem kellő távolságot tud tartani ettől a környezettől. Hiszen ha a versenyző a félelmeit, lelki bajait az edző-

Az Európai Keresztyén Sportszövetség (ECSU) és a Magyar Evangéliumi Aliansz támogatásával február 20–21-én Érden lezajlott sportvezetői tréning főszervezője a családjával már huzamosabb ideje Magyarországon élő Terry Lingenhoel baseball-

edző, a ReadySetGO internetes keresztyén sporthálózat „atyja”. Jóvoltából most az Egyesült Királyságból érkezett szakemberek osztották meg a résztvevőkkel éveken át tartó áldozatos munkájuk, illetve szolgálatuk tapasztalatait.

je előtt tárja fel, azzal esetleg azt kockáztatja, hogy kimarad a csapatból, megtörik a sportkarrierje. Ezért nagy segítséget jelenthet egy olyan, megbízható ember, aki otthonos ugyan a sportban, ám nem a sportág, hanem a sportoló, az ember iránt „elkötelezett”. De persze nem árt, ha vannak „dedikált ismeretei”, ha otthonosan mozog a lelkigondozás, a mentálhigiéné területén. Ez az ember lenne a sportlelkész.

Magyarországon a keresztyén sportmisszió még gyerekcipőben jár. Ez a tény éppenséggel azonban ösztönző is lehet azok számára, akik szívesen szolgálnának ezen a területen, hiszen a nemzetközi tapasztalatok egyértelműen pozitívak. Mert a sportolók fizikai és lelki erőnlétének összhangja – nem meglepő módon – az eredményekben is megmutatkozik.

• VERES JAKÓ KÁROLY

Saxlehner keserűvize

A Buda környéki keserűvízforrások felfedezéséből és hasznosításából lett sikeres vállalkozó Saxlehner András (Kőszeg, 1815. február 19. – Budapest, 1889. május 24.), aki 1863-ban alapította meg keserűvíztelepét, és kezdte forgalmazni az öt világhírűvé tevő Hunyadi János keserűvizet.

A család Thüringiából származott, Kőszegen telepedett le, s az apai hagyományt követve kezdetben ő maga is posztókereskedelemmel foglalkozott. Kossuth biztatására bekapcsolódott a Honi Védegyelet munkájába, és megalapította Pesten a Váci utcában a Fekete Kutyához címzett üzletét.

Saxlehner András egy Budaörs környéki vevőjétől hallott a Buda környéki kutak keserűvizéről. Megvizsgáltatta, s kiderült az emberi szervezetre gyakorolt kedvező hatása (glaubersó- és keserűsó-tartalma).

A terület megvásárlása után kutakat ásott, és megkezdte a gyógyvíz forgalmazását, majd kiépítette a telepét, amely rövidesen már közel negyven hektáron hetven kúttal működött. 1886-ban szabadalmaztatott egy palacktöltő gépet is.

A nagy mennyiségű víz elszállításához a korábbi lovas kocsis szállítás helyett 1888-ban saját költségén vasútvonalat építtetett

ki a két és fél kilométernyire lévő Kelenföldi pályaudvarig. Termékeit igen korszerűen reklámozta, többnyelvű ismertetőket adott ki, plakátjait számos világvárosban lehetett látni.

A sikeres cég 1889-ben már hatmillió üveg keserűvizet forgalmazott itthon és külföldön. Saxlehner András a Ferenc József-rend lovagkeresztjét kapta munkásságáért.

A család egykori villája a Ménési út 21.-ben, bérpalotája a mai Andrassy út 3. szám alatt álló neoreneszánsz épület volt. Utóbbinak az első emeletén sokáig a Postamúzeum működött.

Az épület Czigler Győző tervei alapján Róth Miksa üveglakkaival készült (1884–86). Lotz Károly készítette a lépcsőház és két terem freskóit, amelyek közül a földszintet díszítő képek a gyógyvizek és gyógyfürdők jótékony hatását jelenítik meg. Az épület zeneszalonja a tulajdonos feleségének, az operaénekes Pelikán Emmának az ízlését tükrözte, kedvenc zeneszerzőinek stukkóportréival. A palota falburkolatait annak az orosházi származású Thék Endrének a bútorgyára készítette, aki maga nem volt ugyan evangélikus, de családja, rokonsága igen, s ő maga is szoros kapcsolatban volt az evangélikus egy-

házzal (Székács Józseffel, Győry Vilmos-sal). Az épületben működtek a Saxlehner-cég irodái, s a bérlőkön kívül családtagok, rokonok is éltek itt. Saxlehner András a cég irányításában nagyban támaszkodott gyermekeire, valamint rokonságára is.

Saxlehnerék a Gregersenekhez hasonlóan – akikkel egyébként baráti kapcsolatban álltak – gyakran adakoztak az evangélikus egyház céljaira, így például 1887-ben a pesti evangélikus egyházközség számára templom építésére. Sztehlo Kornél *A budai ág. hitv. evangélikus egyház története* című kötetében a régi budai evangélikus családok között, a budai gyülekezet tagjaként említi őket. Az iskoláztatás során is megjelent a felekezethez való kötődés, az ifjabb családtagok közül például Saxlehner András az evangélikus főgimnázium (a Fasor) tanulója volt az 1900-as évek elején.

Saxlehner Ödön (a cégalapító egyik fia), aki korábban a cég londoni, majd New York-i irodáját is vezette, 1923–1936 között Finnország budapesti konzulja volt, számos diplomáciai eseményen Gregersen Endrével együtt képviselte a skandináv országokat.

Saxlehner Andrásnak és örököseinek a könyvtára az Evangélikus Országos Könyvtárba került.

● KOVÁCS ELEONÓRA

Kubai feketebab-pörkölt

Potaje de frijoles negros

Ez Kuba egyik nemzeti eledele, és bár levesnek tűnik, valójában főételként fogyasztják. A helyiek annyira szeretik, hogy hetente akár többször is elkészítik. Már a bennszülött indiánok is természetek és ettek fekete babot, még jóval azelőtt, hogy Kolumbusz áthajózott az Atlanti-óceánon.

Elkészítés:

1 Mosd meg a babot, és bő vízben (kb. 2-2,5 liter) áztasd be egy éjszakára vagy legalább 6 órára, és tegyél mellé babérlevelet.

2 Tedd fel főni abban a lében, amelyben ázott, és közepes lángon, fedő alatt, nagyjából 45-60 perc alatt főzd puhára. (Sűrű, fekete lé fő ki belőle.) Mindig nézz rá, és ha kezd elpárologni alóla a víz, pótdold, hogy a főzés végére legalább dupla mennyiségű fekete lé maradjon rajta.

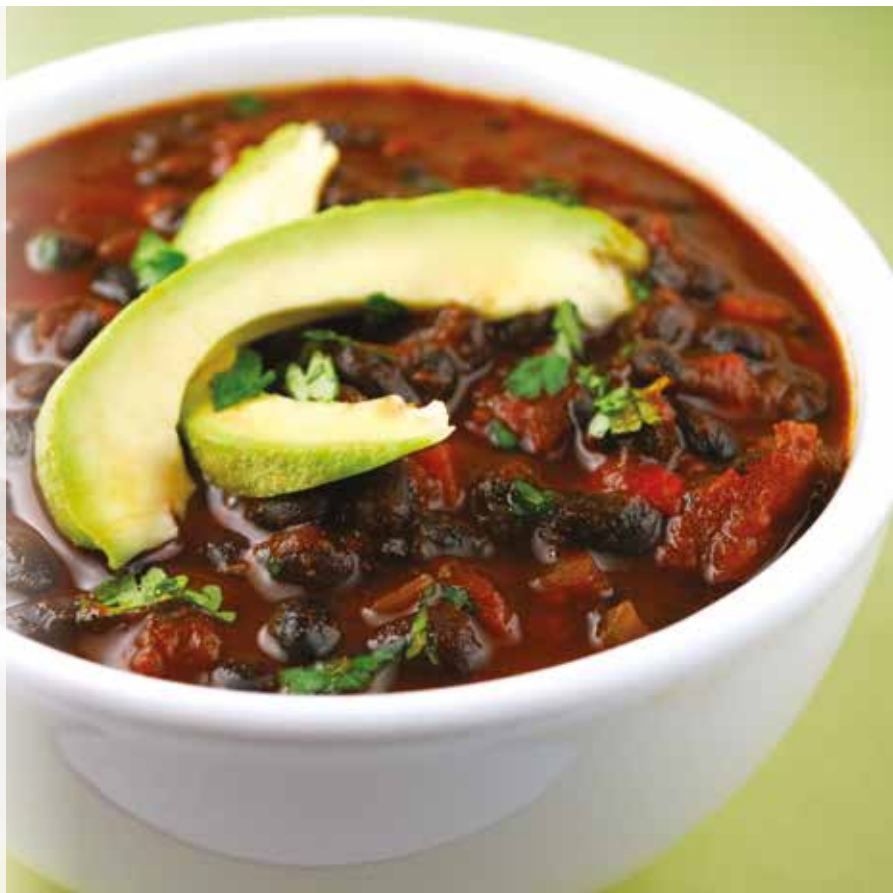
3 Ha a bab megfőtt, nagyjából a felét merd ki egy másik edénybe a levéllel együtt. Botmixerrel vagy turmixgépben pépesítsd, majd az egészet szűrd át egy sűrű lyukú szűrőn. Önts rá egy kevés vizet, és egy kanállal kevergesd meg, így gyorsabban át fog folyni. Amikor a szűrőben már csak a bab héja maradt, a leszűrt levet öntsd vissza a többi babos léhez.

4 Hhevíts kevés zsiradékot egy nagyobb serpenyőben, és kezd el pirítani benne az apró kockákra vágott vöröshagymát. Tedd bele a csíkokra vágott kaliforniai paprikákat és a zúzott fokhagymát. Add hozzá az oregánót, a köményt, és sózd, borsozd ízlés szerint. A kész keveréket (sofrito) forgasd bele a puhára főtt, sűrű, fekete babos lébe.

5 Főzd tovább fedő alatt, kis lángon fél órát, majd ha kész van, húzd félre, és hagyd pihenni, hogy besűrűsödjön. Tálalhatjuk friss avokádóval.

Hozzávalók (5-6 adag)

200 gramm apró szemű fekete bab
zsír vagy olaj
1 fej vöröshagyma
1/2 piros kaliforniai paprika
1/2 zöld kaliforniai paprika
5 gerezd fokhagyma (apróra vágva, de még jobb mo-
zárban összetörve)
2 babérlevél
1 teáskanál őrölt római kömény
1 teáskanál oregánó
só és bors (ízlés szerint)
1 evőkanál ecet (10 százalékos)
1 evőkanál cukor (ízlés szerint)

A leghatalmasabb emberszabású majom, a kifejlett hímek tömege akár 250 kilogramm is lehet. Afrika több pontján kisebb-nagyobb hordákban élnek, amelyekhez egy ezüsthátú öreg hím, nőstények és kölykök tartoznak. Érdekes, hogy ezeket a hatalmas állatokat a tudomány csak 1847-ben fedezte fel. Az afrikai őslakosok természetesen ismerték őket, vadásztak is rájuk, húsupjuk nyencfalatnak számított.

A hordák kényelmesen táplálkozva vonulnak az erdőben, időnként megállnak, pihennek, majd továbbmennek. Ellentétben a csimpánzokkal, amelyek húst is esznek – például rendszeresen vadásznak a fák koronájában kisebb majmokra –, a gorillák növényevők: levelekkel, hajtásokkal, gyümölcsökkel táplálkoznak. Békés állatok, de ha két horda összetalálkozik az őserdőben, a hímek néha kemény csatákat vívnak, melyek akár egyikük pusztulásával is végződhetnek.

Ruanda és Uganda határvidékén, a Virunga-hegységben, a Muhavuravulkán közelében figyelték meg 1960-ban, amint két hordavezér, hatalmas ezüsthátú hím, egy hónapon át újra és újra összeverekedett, olyannyira, hogy egyikük végül elpusztult. Mert bár a gorillák alapvetően békés állatok, és veszélyt érezve a hímek inkább elvezetik a hordát, de ha nem tudják kikerülni a harcot, akkor félelmetes ellenfelek, fogaikkal súlyos sebeket okozhatnak.

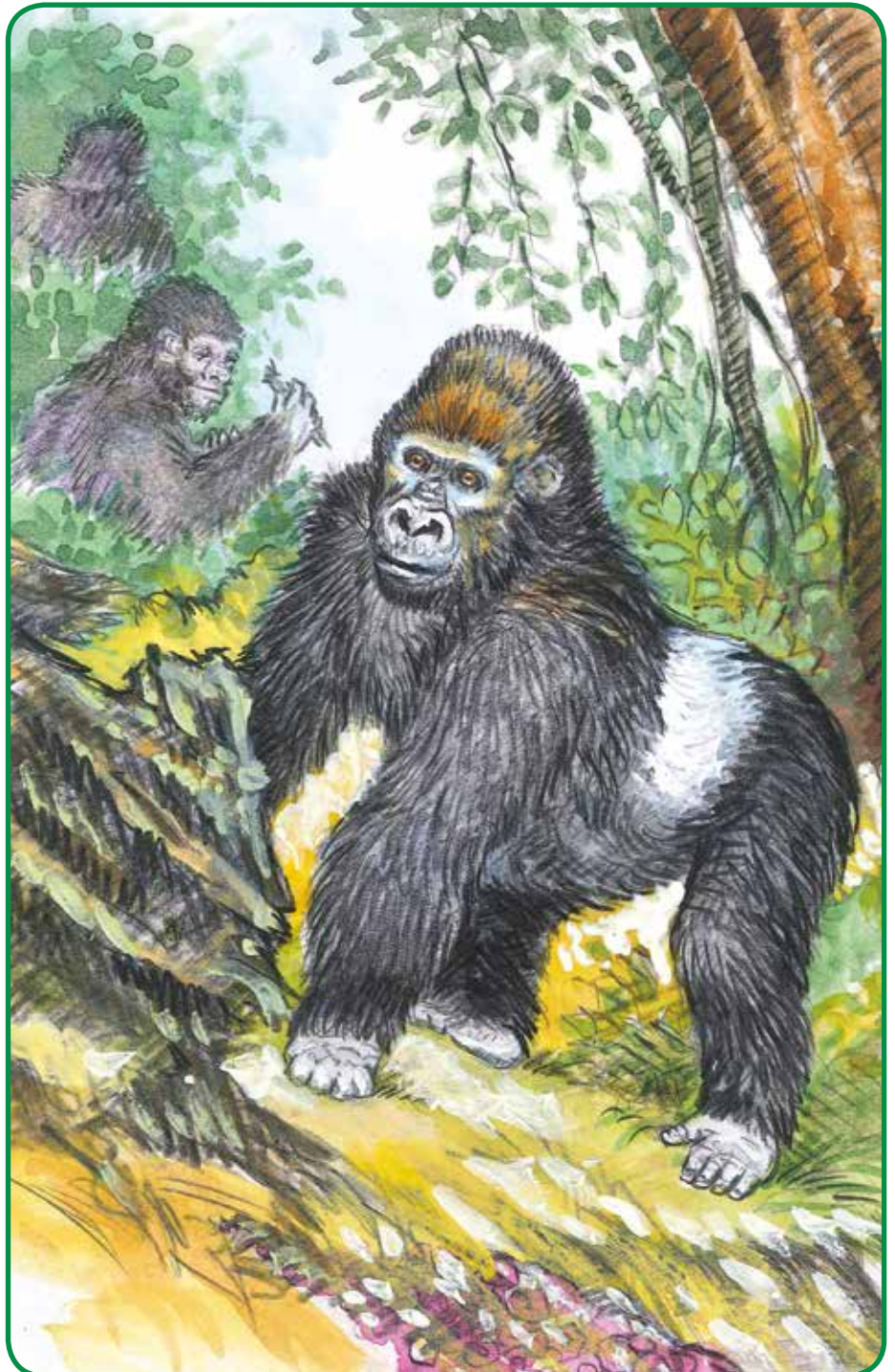
A kölykök, akár az embergyerekek, szeretnek játszani, egész nap hancúroznak, birkóznak, kergetik egymást, néha még a felnőtteket is megpróbálják belevonni a játékba. Figyeljétek meg a televízióban a természetfilmeket, gyönyörű képeket láthattok ezekről az állatokról. A hordák általában egy 10-15 négyzet-kilométeres területen mozognak, nappal járnak táplálék után, az éjszakát alvással töltik. Számuk mára az erdőirtások, élőhelyeik elvesztése és a vadorzók miatt nagyon megfogyatkozott, védelmüket nemzetközi szervezetek irányítják és segítik.

● SCHMIDT EGON

Kérdések:

1. Hány kölyke van a gorillának?
2. Melyik gyümölcsöt szereti a legjobban?
3. Szaporodnak a gorillák az állatkertekben?

Gorilla

A budapesti állatkertben is élnek gorillák, köztük egy hatalmas ezüsthátú hím is. Ha ott jársz, figyeld meg őket, mozgásukat, viselkedésüket, és ha valami érdekeset látsz, írd meg nekünk! Cím: Evangélikus Élet szerkesztősége, 1091 Budapest, Üllői út 25.; e-mail: evelet@lutheran.hu.

Megfejtések: 1. Egy, 2. A banán, 3. Igen.

Új nap – új kegyelem

Vasárnap (március 6.) *Krisztus Jézus a mi reménységünk.* 1Tim 1,1 (2Krn 25,8; Jn 12,20–26; 2Kor 1,3–7; Zsolt 132) Csálódott, reményt vesztett világban élünk. „Van-e értelme ezt és ezt tenni? Van-e értelme az életünknek, a küzdelmeinknek?” – teszik fel a kérdést sokak. Mi, keresztyének egy-egy nehéz élethelyzetben Jézusra nézhetünk, benne bízhatunk. Ő a mi hitünk, reménységünk, „mégis örömről” forrása. Az a Jézus, aki szenvedni, meghalni jött értünk, hogy nekünk életet és üdvösséget szerezzen. Erre a Jézusra mutathatunk mint minden megoldás forrására, és hozzá hívogathatunk reményteljes szívvel másokat is.

Hétfő (március 7.) *Hálójukat szüleik iránt így róják le, mert ez kedves Istennek.* 1Tim 5,4 (2Móz 20,12; Jn 6,26–35; Jn 15,1–8) Gyermekünknek, hittanosainknak tanítjuk, hogy életünk Isten ajándéka, szüleinken keresztül. Rajtuk keresztül is szeret minket Isten, és gondoskodik rólunk. Azonban gyermekünk sokszor hat a „korszellem”. Időnként emlékeztetni kell őket Isten parancsolatára. Isten szeretne minket mindenért hálás gyermekek névelni. Legyünk hálásak szüleinknek, tiszteljük, szeressük őket! Mutassunk ebben is jó példát a világnak!

Kedd (március 8.) *Pál írja: Hálát adok Krisztus Jézusnak, a mi Urunknak, aki megerősített engem, mert megbízhatónak tartott, amikor szolgálatra rendelt. Jóllehet előbb őt káromlóm, az övéit üldöző és erőszakos ember voltam, mégis irgalmat nyertem.* 1Tim 1,12–13 (2Móz 33,19b; Jób 9,14–23.32–35; Jn 15,9–17) Istenünk szuverén döntése, választása, terve érvényesül Pál életében. Elhívja a Krisztust és a keresztyéneket üldöző Sault, és Pállá – nagyból kicsivé, szolgáljává – teszi, formálja. Bátorító böjti üzenet ez számunkra: Krisztus minket is elhív követésére, és alkalmassá tesz a szolgálatra irgalma által. Egyedül ő teheti meg ezt. Ennek a Jézusnak velünk is terve, célja van, s alkalmassá tesz a kivitelezésére: ma is képes életeket elhívni, megszólítani, megváltoztatni és szolgálatába állítani kegyelme, irgalma által!

Szerda (március 9.) *Jézus mondta: A pokol kapui sem fognak diadalmaskodni [egyházamon].* Mt 16,18 (Ézs 66,22; Jn 15,9–17; Jn 15,18–16,4) Ez az igevers nem más, mint biztató, böjti üzenet számunkra. Jézus harcolni, szenvedni, meghalni jött értünk. Ez az Úr, aki végigjárta az Istentől számára rendelt utat a mi megváltásunkért, és még a „poklokra is alászállt” értünk, ma is mindent megtesz életünkért és üdvösségünkért. Ma is harcol értünk. Sze-

ret, fontosak vagyunk neki! „Engedelmes volt mindhalálig, mégpedig a kereszthalálig...” (Fil 2,8) – és győzött! Ígéretébe kapaszkodva mi is győzhetünk. Győzelméből naponként meríthetünk erőt, kitartást, kegyelmet harcainkhoz.

Csütörtök (március 10.) *József így szólt Potifár feleségéhez, aki el akarta csábítani: Hogyan követhetném el ezt a nagy gonoszsgát, vétkezve az Isten ellen?! 1Móz 39,9c (Zsid 3,6a; 2Kor 4,11–18; Jn 16,5–15) József megállt a kísértésekben, a nehézségekben. Tudta, hogy Isten vele van, és megáldja őt. Minden nehéz élethelyzetben Istenben bízott, és „nem szégyenült meg”. Mindig Istentől kért és kapott erőt a jóra, a jóhoz való ragaszkodásra. Az istenfélelem megmentette őt az eleséstől. Kövessük mi is József példáját nehézségeink és kísértéseink közepette! S mi is megtapasztalhatjuk: „Ha Isten velünk, ki lehet ellenünk?” (Róm 8,31)*

Péntek (március 11.) *Isten ugyanis, aki ezt mondta: „Sötétségből világosság ragyogjon fel”, ő gyújtott világosságot szívünkben, hogy felragyogjon előttünk Isten dicsőségének ismerete Krisztus arcán.* 2Kor 4,6 (Ézs 45,6–7; Jn 16,16–23a; Jn 16,16–24) Isten szavában erő, hatalom van. Nemrég az egyik elsős hittanosom kérdezte: „Isten vagy Jézus volt hatalmasabb?” Jót beszélgettünk a kérdés kapcsán. Isten a sötétségből ma is világosságra hív minket: az élet csodálatos világosságára. Teszi mindezt Krisztus által. Isten üdvözítő akarata volt, hogy Krisztus ártatlan szenvedése és kereszthalála által kihozzon minket a bűn sötétségből az élet, az örök élet világosságára. A szégyenből, gyalázatból Isten dicsőséget hozott ki. „Krisztus feltámadt, / Elmúlt kín, gyalázat. / Örvendezzünk, vigadjunk, / Krisztus lett a vigaszunk! / Halleluja!” (EÉ 213,1)

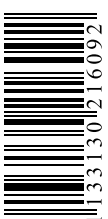
Szombat (március 12.) *Amikor azonban [Péter] az erős szélre figyelt, megjed, és amint süllyedni kezdett, felkiáltott: Uram, ments meg! Mt 14,30 (Zsolt 71,20–21; Jn 14,15–21; Jn 16,25–33) A mi életünkben is sokszor vannak viharok, erős szelek, nehéz próbatételek. A mi „ősellenségünk”, az ördög gyakran fel is nagyítja ezeket, hogy alaposan megrémítsen. Ha a hullámokra figyelünk, akkor – Péter módjára – mi is süllyedni kezdünk, elveszünk. Jézus azonban Ura mindenek: a szélnek, a tengernek, a viharoknak. Neki mindezek engednek! A mi Urunk hatalmas. Mi is órá nézzünk, benne bízunk mindenkor, és megtartatunk! „Jézus, add, hogy hozzád térjek, / Veled haljak, veled éljek!” (EÉ 191,1)*

● GULÁCSINÉ FABULYA HILDA

Evangelikus Élet – A Magyarországi Evangélikus Egyház lapja – megjelenik kéthetente

E-mail: evelet@lutheran.hu • EvÉlet on-line: www.evangelikusélet.hu • Hirdetésfelvétel: hirdetes@evelet.hu. Előfizetés: kiado@lutheran.hu.
 • Szerkesztőség: 1091 Budapest, Üllői út 25. fszt. 2. Tel.: 06-20/824-5519. Szerkesztőségi titkár (hirdetési ügyek referense): BALLA MÁRIA (maria.balla@lutheran.hu).
 Főszerkesztő: T. PINTÉR KÁROLY (karoly.pinter@lutheran.hu). Olvasószerkesztő: DOBSONYI SÁNDOR (sandor.dobsonyi@lutheran.hu). Korrektor: MÁTÉ TÓTH ZSUZSANNA (matetot@gmail.com). Tervezőszerkesztő: SZABÓ DÁVID KÁROLY (david.szabo@lutheran.hu). Rovatvezetők: KENDEH K. PÉTER - Oratio oecumenica (peter.kendeh@lutheran.hu), SZABÓNÉ MÁTRAI MARIANNA - A vasárnap igéje (mariann.matrai@lutheran.hu), LACKERNÉ PUSKÁS SÁRA - Gyermekeknek (keszniegyul@gmail.com), TAMÁSY TAMÁS - Új nap - új kegyelem (tamytam@t-online.hu). Kiadja a Luther Kiadó (kiado@lutheran.hu), 1085 Budapest, Üllői út 24. Tel.: 06-1/317-5478, 06-20/824-5518. Felelős kiadó: KENDEH K. PÉTER (peter.kendeh@lutheran.hu). Nyomdai előállítás: Konsilo Kft. (1022 Budapest, Tapolcsányi u. 6.). Felelős vezető: NAGY ZOLTÁN. Árusítja a kiadó. Terjeszti a Magyar Posta Zrt. Terjesztési ügyekben reklamáció a Magyar Posta Zrt. Hírlapüzletág ingyenes telefonszámán: +36-80/444-444 és a Luther Kiadónál. • INDEX 25 211, ISSN 0133-1302. Előfizethető közvetlenül a kiadónál vagy postautalványon. Az előfizetési díj belföldön (illetve Románia és Szlovákia területén) negyedévre 3575 Ft, fél évre 7150 Ft, egy évre 14 300 Ft, európai országba egy évre 48 100 Ft (172 euró), egyéb külföldi országba egy évre 56 320 Ft (201 euró). Csak a minden hónap 15-ig beérkező lemondásokat tudjuk az azt követő hónap elsejével regisztrálni, ellenkező esetben még egy hónapig jár az újság. Beküldött kéziratokat nem őrünk meg és nem küldünk vissza. Címlapfotó: Kiss TAMÁS

Ára: 450 Ft

2016. július 7-10.

— Ti vagytok —

a föld sója

KÖZÉP-EURÓPAI KERESZTÉNY TALÁLKOZÓ

— BUDAPEST —

fórum

istentisztelet

előadás

táncház

kórus

koncert

workshop

www.foldsojatalalkozo.hu

MMXVI
XXV. JUBILEUM

PÁL APOSTOL

DALOK PÁL LEVELEI SZERINT

ZENE: GRYLLUS DÁNIEL VERSEK: SUMONYI ZOLTÁN

G R Y L L U S
D Á N I E L
F E R E N C Z I
G Y Ö R G Y É S A
R A C K A J A M
S Z I R T E S E D I N A
M Ó K U S

2016.
MÁRCIUS

18. NYÍREGYHÁZA
19. BÉKÉSCSABA
21. KŐSZEG

22. SOPRON
23. PÉCS
24. BP. KŐBÁNYA